

1. Γενικά

Ήταν οι άνθρωποι που έφτιαξαν τα πανέμορφα διώροφα (και πολύ λιγότερα πολυώροφα) κτίρια της πόλης. Η σχεδίασή τους από τους ελάχιστους τότε αρχιτέκτονες ή σπουδαγμένους μηχανικούς των πρώτων δεκαετιών του 20ού αι. πιθανά δεν προήλθε από Λαμιώτες. Επίσης πολλοί αρχιμάστορες (ήταν οι εργολάβοι της εποχής εκείνης) δεν ήταν ντόπιοι ή ήρθαν στη Λαμία και -μερικοί απ' αυτούς - παρέμειναν μόνιμα. Όπως και σε προηγούμενες εργασίες, θα δοθεί υλικό που προέρχεται από τα βιβλία των Ιερών Ναών της Λαμίας. Προφανώς υπήρχαν μηχανικοί και εργολάβοι που έδρασαν την ίδια χρονική περίοδο στη Λαμία, αλλά δεν έχουν γραφεί στα βιβλία Αποβιωσάντων των εδώ Ναών, εφόσον ετάφησαν αλλού.

Για την ιδιαίτερη αισθητική και την όμορφη εικόνα της πόλης, που έδωσαν στις οικοδομές (κτίρια) και τα άλλα έργα (π.χ. γέφυρες) της Λαμίας, όπως φαίνονται σε προπολεμικές φωτογραφίες αξίζουν οι άνθρωποι του επαγγελματικού αυτού χώρου την παρουσίαση και την απόδοση της ελάχιστης έστω τιμής.

2. Ιστορικές αναφορές για την εικόνα δόμησης της Λαμίας

Από τις καταγραφές των ξένων και Ελλήνων περιηγητών που πέρασαν από τη Λαμία στο 19ο και στον 20ό αι. έχουμε τις παρακάτω πληροφορίες για την εικόνα δόμησης των κτισμάτων (οικιών) της πόλης (θα δοθούν με πολύ συνοπτικό τρόπο) :

Το Ζητούνι στο 1805 (Pomardi), όπως αποτυπώθηκε βλέποντας από τα βόρεια της τότε πόλης.

Το 1810 περίπου, ο Φραγκ. Πουκεβίλ αναφέρει "...το Ζητούνι κτισμένο στην πλαγιά ενός κωνικού βουνού, που στεφανώνεται από έναν ερειπωμένο πύργο και δίνει όψη γραφική με τα εξαόσια σπίτια, διάσπαρτα σε επίπεδα, ανάμεσα σε τζαμιά και κυπαρίσσια".

Το 1833, ο Ιάκωβος Ρίζος Νερουλός κατέγραψε ότι "...Τα σπίτια των Ελλήνων είναι χτισμένα το ένα πάνω στο άλλο, σαν τα κεραμίδια στις στέγες τους."

Το 1834, ο Λουδοβίκος Ρος σημείωσε ότι "...στους πρόποδες του λόφου και ιδιαίτερα στην απέναντι δυτική πλαγιά είναι "διασκορπισμένη" η σημερινή πόλη, χτισμένη άναρχα με τον ανατολιτικό τρόπο."

Το 1835, ο Τζώρτζ Φίντλεϊ αναφέρει ότι "... Η πόλη εξαπλώνεται ακανόνιστα, τα σπίτια στέκουν μέσα σε κήπους σε απόσταση το ένα από το άλλο. ... Οι θρώμικες καλύβες είναι ανακατεμένες με τα σπίτια".

Το 1836, ο Χέρμαν Πίκλερ Μισκάου σημείωσε ότι "...επισκεφτηκα τον μόνο αξιοθαύμαστο χώρο που διαθέτει αυτή η μίζερη πόλη του Ζητουνίου αναφέρονται στον ελληνικό στρατώνα, που παλιά ήταν το Σεράι του πασά ...".

Το 1840, ο Λούντοφ Στέφανι μας πληροφορεί ότι "... η πόλις έχει περίπου 4.000 κατοίκους, μερικά καινούργια και καλοκτισμένα σπίτια, ανάμεσα εις υψηλά και ολόδια κυπαρίσσια ... Τα περισσότερα σπίτια χρονολογούνται από της εποχής της τουρκικής κατοχής...".

Το 1843 ο Αντουάν Μαρί Σεναβάρ κατέγραψε ότι : "... Τα πολυάριθμα ερείπια, τα οποία καλύπτουν τους δρόμους και τις πλατείες, είναι τα ίχνη της υποχώρησης των τούρκων από την Ελλάδα...".

Το 1844 ο Γρηγόρης Περδικάρης σημείωσε ότι: "... Η πόλη δεν έχει χάσει τα τουρκικά χαρακτηριστικά της...".

Το 1875 ο Μιητιάδης Μπουκάς περιγράφει : "... Έχει περί τις χιλιάς οικοδομάς αυτών και εργαστηρίων και υπό ισარიθμων οικογενειών κατοικείται. Αι οικοδομαί της εισίν άπασαι νεόδμητοι, αι πλείσται ασβεστόκτιστοι και μετά φιλοκαληλίας εσωτερικώς και εξωτερικώς διεσκευασμένοι και αι των οικιών άπασαι έχουσι προ αυτών δενδροφυτους κήπους. ... Διατέμνεται υπό κανονικών και ευθυγράμμων οδών, επί των δύο δε κεντρικών αυτών μερών υπάρχουν ισάριθμοι αμφοιθιόστρωτοι και δια δενδροφυτείας κοσμούμεναι πλατεΐαι...".

Το 1876-77, ο Χάμπο Λόβινγκ ανέφερε ότι: "Η Λαμία είναι τώρα μια συμμετρικά οικοδομημένη πόλη, τα σπίτια της οποίας, συνεπεία των σεισμών και των πολεμικών συμβάντων, συνέχεια ανανεώνονταν. Μερικά απ' αυτά έχουν κτιστεί στην πολύ πρόσφατη εποχή. Η ανοικοδόμηση αυτή δεν συμβαίνει στο ίδιο μέγεθος, κυριολεκτικά, με καμιά άλλη πόλη της Ελλάδας, εκτός από την Αθήνα."

Το 1888, ο Γκαστόν Ντεσάν περιέγραψε ότι: "...Οι πλατείες είναι τετράγωνα, οι δρόμοι είναι ίσοι σαν διάδρομοι. Οι κατοικίες είναι πέτρινες και αποπνέουν καθαριότητα και άνεση. Η πόλη έχει γίνει συνηθισμένη και ευτυχισμένη...".

Το 1891, ο Κωνσταντίνος Καπράλλος σημείωσε ότι : "... περιήλθον την πόλιν, ήν εύρον λίαν περιποιημένην, καθαρωτάτην, με ωραίās οικοδομάς και θαλερούς κήπους..."

Το 1895, ο Άλφρεντ Φίλιπσον κατέγραψε ότι: "... Η πόλις έχει καλοκτισμένα πέτρινα σπίτια και δια τας ελληνικάς συνθήκας έχει καθαρή και καλήν εμφάνισιν, μόνον που από ολόκληρον την περιοχή λείπουν τα δένδρα ..."

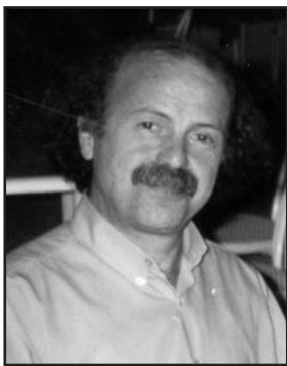
Το 1901, ο Χαρίσιος Παλαμιώτης μας πληροφορεί ότι: "... Η κατά τα τελευταία έτη προέκτασις και ανακαίνισις των οδών, η μεγαλοπρέπεια των οικοδομών και ο λαμπρός σιδηροδρομικός σταθμός προσδίδουν εις αυτήν όψιν μιας των καλλιτέρων της Ελλάδος πόλεων...".

3. Τα κτίσματα της Λαμίας από τον 19ο στον 20ό αι.

Η προεπαναστατική εικόνα των διάσπαρτων σπιτιών στην πλαγιά του λόφου του Κάστρου, που κτίστηκαν με άναρχο (ανατολιτικό) τρόπο διατηρήθηκε στα αμέσως μετεπαναστατικά και ελεύθερα

Από στοιχεία των βιβλίων των Ναών

Οι άνθρωποι που έκτισαν την προπολεμική Λαμία

Γράφει ο
Κων/νος Αθ. Μπαλωμένος
φυσικός

χρόνια. Υπήρχαν ανάμεσα και αρκετές καλύβες. Το μεγαλοπρεπές Σεράι του πασά έγινε ελληνικός στρατώνας και ερειπώθηκε γρήγορα. Από το 1840 η Λαμία αποκτά μερικά καινούργια σπίτια (αρχίζει η ανοικοδόμηση) , πάντα ανάμεσα σε ψηλά κυπαρίσσια. Τα εγκαταλειμμένα τουρκικά σπίτια ερειπώνονται δίπλα σε δρόμους και πλατείες (1843). Αλλάζει η όψη της πόλης, που αρχίζει να χάνει τα τουρκικά χαρακτηριστικά της.

Το 1875 η Λαμία είχε χίλιες οικοδομές (οικίες και μαγαζιά) νεόδμητες, οι περισσότερες ασβεστωμένες, με καλή εσωτερική σχεδίαση, στον δε περιβάλλοντα χώρο είχαν κήπους με δένδρα. Ο οικοδομικός

οργασμός της δεκαετίας 1870-1880 μπορεί να συγκριθεί μόνον με αυτόν της Αθήνας. Τα σπίτια είναι πετρόκτιστα και καλοκτισμένα, η πόλη καθαρή με κήπους, αλλά λιγότερα δένδρα. Η είσοδος του 20ού αι. βρίσκει τη Λαμία με μεγαλοπρεπείς οικοδομές και σχετι-

Τμήμα της Λαμίας στο Μεσοπόλεμο. Δεξιά ο Ι. Ν. Παναγίας Δέσποινας

κή ανακαίνιση των οδών, και ο όμορφος σιδηροδρομικός σταθμός δίνουν θαυμάσια όψη στην πόλη.

Οι περισσότερες κατοικίες της πόλης ήταν ισόγειες ή διώροφες, ψηλοτάβανες με στέγη και εξωτερική σκάλα.

Οι οικονομικά ισχυροί της περιοχής (κυρίως οι μεγαλοκτηματίες, έμποροι, κ.ά.) φτιάχνουν μεγάλα σπίτια, με νεοκλασικά χαρακτηριστικά, μιμούμενοι αντίστοιχα της Αθήνας, εφόσον οι αρχιμάστορες προέρχονται από εκεί. Ενδεικτικά αναφέρουμε τους μεγαλοκτηματίες Χρήστο και Κων/νο Τσάληη, Νικ. Ξηρό, Χρ. Ελθασώνα, Αφούς Γραμματικά, Νικ. Σπηλιώτη, Γιάν. Δυοβουνιώτη, τους εμπόρους Αφους Αθαν & Βασ. Γιαννούκο, Ιωάν. Λεπίδα, Αφούς Ποντικόπουλου¹, Εγκοιφόπουλο, Ιωάν. Ανδρώνο, Ν. Ιωσήφ, Κατσούδα, Δημ. Μουζέλη, Καρανάσιο, Κων. Συνοδινό, τους γιατρούς Νικ. Αθανασίου, Παν. Βακαλόπουλο, Νικ. Αναστασίου, και μεμονωμένους όπως τους Αλέξ. Πλατή, Αλέξ. Μακρυναίο, κ.ά.

4. Χαρακτηριστικά² των συνηθισμένων κατοικιών της Λαμίας

Τα περισσότερα σπίτια της πόλης ήταν ισόγεια ή διώροφα. Το σχήμα της οικοδομής ήταν ορθογώνιο διαστάσεων συνήθως 5μ.΄10μ. με εξωτερική τοιχοποιία από λιθοδομή (συνήθως) και με ξύλινη τετράρριχτη (τετρακλήνη) στέγη. Αυτός ο τύπος σπιτιού μεταφέρθηκε και "ρίχωσε" στη Λαμία, από τα ηπειρώτικα "ισνάφια"³, τα "μπουλούκια" μαστόρων και είναι μεταφορά-μετε-

Δείγμα τσατμά ή μπαγδατί (παλιό σπίτι)

ξέλιξη ηπειρώτικου τύπου σπιτιού.

Οι εσωτερικοί τοίχοι ήταν με τούβλα ή με τσατμά (μπαγδατί). Υπήρχαν και κτίσματα που όλοι οι τοίχοι (εξωτερικοί και εσωτερικοί) γίνονταν με μπαγδατί. Συνήθως οι τοίχοι του ορόφου χτίζονταν από ελαφριά ξύλινη κατασκευή (τσατμάς). Το ίδιο και οι διαχωριστικοί εσωτερικοί τοίχοι ισόγειου και ορόφου (με τον ίδιο

τρόπο γινόταν και η οροφή ή ταβάνι). Με τον τρόπο αυτό, τα φορτία στον όροφο, στην ανώτερη ζώνη της κατασκευής, μειώνονταν σημαντικά σε σύγκριση με τα φορτία του ισόγειου.

Ο τσατμάς (τουρκ. catma) ή συνηθέστερα μπαγδατί⁴, ήταν ένας ξυλότοιχος (φτιαγμένος με πηλάκια), που μετά επικρίονταν εξωτερικά με ισχυρό ασβεστοκονίαμα. Οι τοίχοι από μπαγδατί, είχαν πάχος που κυμαινόταν από 15 έως 20εκ.

Το μείγμα του πηλού που χρησιμοποιείτο στην κατασκευή του τσατμά είναι αδύνατος πηλός, με σχετικά μικρή περιεκτικότητα αργίλου, με άμμο και μικρό χαλίκι και με αρκετό συνδετικό άχυρο ή ζωική τρίχα (σιγότρυχα). Άλλες φορές τα φατνώματα της φέρουσας κατασκευής γέμιζαν με πλιθιά, οπτόπληθους, ή μικρά λιθάρια και πάνω τους πιεζόταν ο πηλός. Τα υλικά και η μέθοδος κατασκευής καθορίζονταν από το στατικό ρόλο των δομικών στοιχείων, τις διαθέσιμες πρώτες ύλες και την δημιουργική φαντασία του κατασκευαστή.

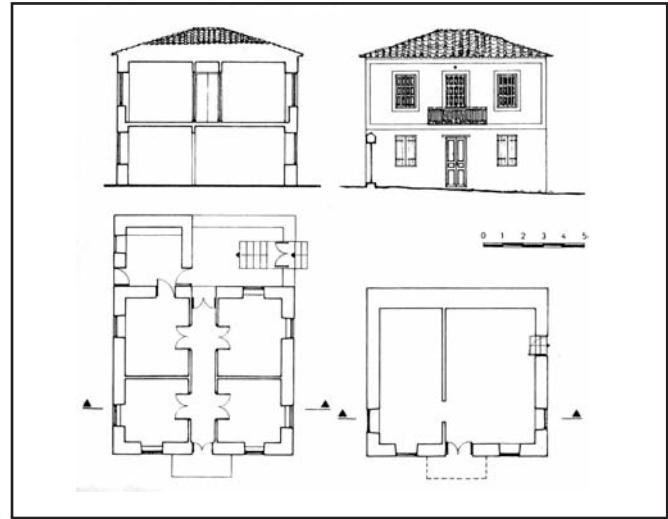
Δείγμα αντιπροσωπευτικού σπιτιού της Λαμίας

Τα πατώματα ήταν ξύλινα στηριγμένα σε ξύλινα (ή σε μεταλλικά, τα πιο καλοκτισμένα σπίτια) δοκάρια, τα λεγόμενα "πατόξυλα" ή "πάτερα". Στο Μεσοπόλεμο άρχισε σε μικρό όμως βαθμό η χρήση του μπετόν. Οι εξώστες ήταν μαρμάρινοι ή από μπετόν. Ο προσανατολισμός των σπιτιών ήταν ανατολικο-μεσημβρινός. Η πόρτα ήταν ξύλινη (με ή χωρίς φεγγίτες).

Εσωτερικά, υπήρχε χωλή που επικοινωνούσε με δωμάτια σαλόνι, τραπεζαρία (χωρίζονταν με πτυσσόμενες πόρτες). Υπήρχαν 1-2 υπνοδωμάτια. Ο μέγιστος αριθμός δωματίων ήταν 4. Υπήρχε κουζίνα, με παροχή νερού, όχι όμως ζεστό νερό (δεν υπήρχε θερμοσίφωνας). Διέθετε και αποχωρητήριο (τουαλέτα) μέσα στο σπίτι, αλλά σε κάποιο άκρο (ή σε προεξοχή). Βέβαια υπήρχαν και σπίτια με εξωτερική τουαλέτα, με λεκάνη οθωμανικού τύπου. Θυμίζουμε ότι η Λαμία είχε στοιχειώδες αποχετευτικό δίκτυο, ήδη επί τουρκοκρατίας. Βοηθούσε το επικλινές του εδάφους της.

Η είσοδος στον όροφο του σπιτιού γινόταν με εξωτερική σκάλα (μαρμάρινα σκαλοπάτια και σιδερένια σφυρήλατα κάγκελα). Αρκετά σπίτια είχαν και κατώι (η κλίση του εδάφους στους λόφους της Λαμίας βοηθούσε σ' αυτό), που χρησιμοποιείτο ως αποθήκη.

Τα οικόπεδα διέθεταν και αυλή, που είχε κήπο, με δένδρα και άνθη, ώστε η πόλη να δείχνει πολύ όμορφη με το πράσινο ανάμεσα στα κοκκινωπά κεραμίδια των σπιτιών. Οι δρόμοι της Λαμίας ήταν πάντα στενοί, πολλοί ήταν χωμάτινοι (το καλοκαίρι τους κατάβρεχαν για να καθίσει η σκόνη). Το χειμώνα οι δρόμοι γίνονταν λάσπη. Πεζοδρόμια (εκτός των κεντρικών δρόμων) δεν υπήρχαν.

Σχέδια μεσοαστικής οικίας της Λαμίας των αρχών του 20ού αι. (επιλογή Αγγελ. Τριανταφύλλου-αρχιτέκτονος)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹ Υπήρχαν τρία αδέρφια ο Δημοσθένης, Βασίλειος και Γεώργιος Ποτικόπουλος.

² Για τη συμβολή του μηχανικού κ. Δημητρίου (Τάκη) Πενταγιώτη, τον ευχαριστώ.

³ Από την τουρκική λέξη esnaf, πλνθ. του sinif, που σημαίνει τάξη, συντεχνία.

⁴ από την τουρκ. λ. bagdadi, δηλ. αυτός που ανήκει στη Βαγδάτη.

2ο ΜΕΡΟΣ

5. Μηχανικοί - εργολάβοι - εργολήπτες της Λαμίας (ονόματα)

Από τα βιβλία των Ιερών Ναών της Λαμίας, μετά από επεξεργασία, εντοπίστηκαν οι Λαμιώτες που σχεδίασαν και κατασκεύασαν τις κατοικίες της πόλης, από τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αι. μέχρι και τα μέσα του 20ού αι. περίπου. Είναι μηχανικοί, εργολάβοι, εργολήπτες. Θα δοθούν κατά ειδικότητες σε πίνακες και με επιπλέον στοιχεία, όπου αυτό ήταν δυνατό. Για μερικούς απ' αυτούς θα δοθούν περισσότερα στοιχεία σε μορφή μικρού βιογραφικού.

α. Μηχανικοί⁵

Καταγράφηκαν 1 αρχιτέκτων και 5 πολιτικοί μηχανικοί⁶. Ο Κωνσταντίνος Παπαδόπουλος ήταν αρχιτέκτων. Η καταγωγή τους είναι από τη Λαμία, εκτός από τον Κων. Σταμάτη (από την Αγόργισ-νη Παρνασσίδος).

Επιπλέον, κατά τη δεκαετία του '30, υπήρχαν⁷ στη Λαμία: Ο Δημήτριος Αναστ. Γεμενής⁸, μηχανικός και Διευθυντής της Ανοικοδομήσεως. Διέμενε στην οδό Χατζοπούλου (γωνία με οδό Λεωνίδου). Επίσης ο Κίμων Χαραλαμπίδης με Τεχνικό Γραφείο (στην οδό Αιόλου, την είσοδο της πρώην Δημοτικής αγοράς). Ήταν γιος του εργολάβου Σταύρου Χαραλαμπίδου. Τέλος καταγράφουμε το μηχανικό Κωνσταντίνο Μπούκα⁹ (κούτσαϊνε) και είχε παντρευτεί αυστριακή.

Περισσότερα στοιχεία γι' αυτούς δίνονται στον επόμενο πίνακα:

α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία
1.	Παπαδόπουλος Κωνσταντίνος	1883-1940	57
2.	Στεργιανός Αθαν.	1886-1955	69
3.	Πετρακίδης Γεώργιος	1891-1958	67
4.	Σταμάτης Κωνσταντίνος Π.	1901-1945	44
5.	Κωστής Δημήτριος	1911-1969	58
6.	Δροσόπουλος Βασίλειος Γρ.	1920-1945	25

Δημήτριος (ή Τάκης) Κωστής (1911-1969): Γεννήθηκε στην Υπάτη. Σπούδασε μηχανικός και μεταπολεμικά διορίστηκε Νομομηχανικός Φθιώτιδας. Εισήλθε στην πολιτική και εκλέχτηκε βουλευτής με τα πολιτικά κόμματα των Φιλελευθέρων και της Ένωσης Κέντρου (του Γεωργ. Παπανδρέου). Διετέλεσε υπουργός Συγκοινωνιών στην κυβερνήση Γεωργίου Παπανδρέου, πριν τη δικτατορία. Πέθανε στις 29-3-1969, σε σχετικά νέα ηλικία 58 ετών.

Τάκης Κωστής

Βασίλειος Δροσόπουλος: Γεννήθηκε στη Λαμία. Γονείς του ήταν ο Γρηγόριος Δροσόπουλος και η Ευθαλία Δημ. Παπαρίζου. Ο πατέρας του Γρηγόριος απέκτησε μεγάλη περιουσία μεταφέροντας αδρανή και δομικά υλικά με τα πολλά κάρα του¹⁰. Ο Βασίλειος σπούδασε στο Πολυτεχνείο και έγινε πολιτικός μηχανικός. Δυστυχώς πέθανε πολύ νέος από εσωτερική αιμορραγία κατόπιν πτώσεως, στις 22-12-1945, σε ηλικία 25 ετών.

Κίμων Λάσκαρης (1905-1978): Γεννήθηκε στη Λαμία το 1905. Πατέρας του ήταν ο Θεόδωρος Παν. Λάσκαρης (1871-1944), καθηγητής (φιλόλογος) του Γυμνασίου Λαμίας. Σπούδασε στη Σχολή Αρχιτεκτόνων¹¹ Μηχανικών του Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου. Το 1929 πήγε στο Παρίσι «με χρήματα από το βραβείο του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για τους τύπους κατοικιών στην τότε υπό διαμόρφωση Νέα Σμύρνη» όπου θήτευσε μεταξύ άλλων στο γραφείο του Λε Κορμπυζιέ. Εργάστηκε επίσης και με τον Henri Sauvage. Πριν επιστρέψει στην Ελλάδα το 1932 ταξίδεψε σε Ισπανία, Ελβετία και Ιταλία.

Κατά την εποχή του Μεσοπολέμου αντιτάχθηκε έντονα στο μαζικό εξευρωπαϊσμό της Αθήνας υποστηρίζοντας τη λαϊκή παράδοση και δημιουργώντας αυστηρά ωφελμιστικά κτίρια (όπως οι προσφυγικές πολυκατοικίες της λεωφόρου Αλεξάνδρας ή το Κέντρο Κωφών στη γωνία λεωφόρο Αλεξάνδρας & Βασ. Σοφίας). Καταδίκασε το νεοκλασικισμό και το λογιότατισμό στην αρχιτεκτονική.

Το γνωστότερο έργο του είναι το συγκρότημα¹² προσφυγικών πολυκατοικιών¹³ της λεωφόρου Αλεξάνδρας, που σχεδίασε ο Κίμων Λάσκαρης σε συνεργασία με τον πολιτικό μηχανικό Δημ. Κυριακό στο διάστημα 1933-1936. Το συγκρότημα αποτελείται από οκτώ πολυκατοικίες με 228 συνολικά διαμερίσματα, που στέγασαν πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία. Τα κτίρια αποτελούν ένα μοναδικό δείγμα του μοντέρνου κινήματος με πρότυπο το μορφολογικό κώδικα του Bauhaus στην Ελλάδα.

Μερικά έργα του (προπολεμικά χρόνια): Δημοτικά σχολεία **Λαμίας**, Ζωγράφου, Καλαμακίου και Γυμνάσιο Ζωγράφου (1930). Οικία Φώτη Κόντογλου (1932). Μέγαρο του Μ.Τ.Π.Υ. στο Σύνταγμα (α' βραβείο, 1937).

Η πρόσοψη του Δημοτικού Θεάτρου Λαμίας

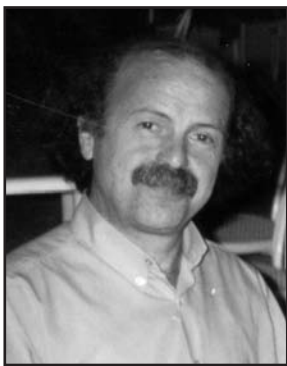
Στα μεταπολεμικά χρόνια: Τουριστικό περίπτερο Ε.Ο.Τ. στην Επίδαυρο (1954), **Δημοτικό Θέατρο Λαμίας** (1961), Δημοτικό Θέατρο Δήμου Αθηναίων (γ' βραβείο, 1961), κ.ά.

Σημαντικό έργο του, που όμως δεν πραγματοποιήθηκε, είναι η πρόταση (από το 1939) αξιοποίησης του αρχαίου ποταμού Ιλίσου, αν και ήδη είχε αντιμετωπιστεί με το κλείσιμο της κοίτης του. Η πρόταση προέβλεπε τη διατήρηση του ποταμού, τη μεταβολή του με θαλασσινό νερό και τη διαμόρφωση στις όχθες του με χώρους πρασίνου και αναψυχής.

Σημαντική είναι επίσης η παρουσία του και στο χώρο της σκηνογραφίας, σε έργα που σκηνοθέτησαν οι Γιαν. Σαραντίδης, Κάρο-

Από στοιχεία των βιβλίων των Ναών

Οι άνθρωποι που έκτισαν την προπολεμική Λαμία

Γράφει ο Κων/νος Αθ. Μπαλωμένος φυσικός

β. Εργολάβοι

Ο εργολάβος (ή εργολήπτης) είναι το πρόσωπο που μετά από συμφωνία (σύμβαση) με τον κύριο του έργου, αναλάμβανε την εκτέλεση ολόκληρου έργου ή κάποιου τμήματος αυτού (υπεργολαβία). Στα δημόσια έργα αυτός είναι ο ανάδοχος¹⁵.

Τη χρονική περίοδο που μιλάμε ήταν το σημαντικότερο πρόσωπο για το τελικό ποιοτικό (στην κατασκευή, αλληλ και την αισθητική του έργου) αποτέλεσμα. Θυμίζουμε ότι (κυρίως στο 19ο αι.) ο αρχιτέκτονας ή μηχανικός έδινε ένα σχέδιο χωρίς πολλές λεπτομέρειες (π.χ. τη μορφή μιας εξωτερικής κλίμακας, τα υλικά που θα επιλεγούν, τη μορφή της πρόσοψης, τα χρώματα, κ.ά. Σ' αυτά τον αποφασιστικό λόγο είχε ο εργολάβος (ας τον πούμε εμπειροτέχνη άτυπο μηχανικό). Στον 20ό αι. όλες οι λεπτομέρειες ενός έργου καθορίζονταν πλέον από τον αρχιτέκτονα ή τον πολιτικό μηχανικό.

Στην προκειμένη περίπτωση, η επαγγελματική αυτή ομάδα περιλαμβάνει 20 άτομα. Απ' αυτούς, οι 15 δηλώνουν τόπο καταγωγής τους τη Λαμία. Άλλα 5 προέρχονται από γειτονικούς νομούς, οι 2 από την Ευρυτανία (ο Δημ. Βλαχογιάννης από το Κρίκελλο και ο Ιωάν. Ψυχογιός από τη Φραγγίστα), άλλοι δύο από τη Φωκίδα (ο Στ. Χαραλαμπίδης και ο Γεώργιος Κοτορός από την Άμφισσα) και ένας από την Εύβοια (ο Αντ. Παπαγεωργίου ήταν από τη Χαλκίδα). Είναι όλοι άνδρες. Αναλάμβαναν δημόσια έργα, αλλά και ιδιωτικά. Κάποιοι απ' αυτούς συνέχισαν τη δραστηριότητα των πατέρων τους, ενώ σε άλλους συνεχίζεται η ίδια δραστηριότητα μέχρι σήμερα (π.χ. Βλαχογιάννης).

Οι εργολάβοι από το 1928 οργανώθηκαν ως επαγγελματικός κλάδος και ίδρυσαν το "Σύνδεσμο Εργοληπτών Λαμίας", με την αριθ. 378/1928 απόφαση του Πρωτοδικείου Λαμίας. Ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εργοληπτών (με έδρα την Αθήνα) είχε ιδρυθεί από το 1920.

¹ Ήταν διπλωματούχοι του λεγόμενου Μικρού Πολυτεχνείου, που επίσημα ονομαζόταν Σχολή Υπομηχανικών του Ε.Μ.Π. Λειτουργησαν και τμήματα σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, όπως π.χ. στο Βόλο την περίοδο 1948-1959, κ.ά.

Περισσότερα στοιχεία γι' αυτούς δίνονται στον επόμενο πίνακα:

α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία
1.	Δημητρίου Ευθύμιος	1847-1914	67
2.	Χαντάκης Γεώργιος	1847-1914	67
3.	Φρίκας Νικόλαος	1859-1934	75
4.	Κακαρούκας Αθαν. Ταξ.	1864-1934	70
5.	Σπανός Νικόλαος Μ.	1867-1942	75
6.	Παπαγεωργίου Αντώνιος	1868-1928	60
7.	Βλαχογιάννης Κων.	1872-1954	82
8.	Βλαχογιάννης Δημήτριος Ν.	1875-1945	70
9.	Ψυχογιός Ιωάννης Σ.	1879-1948	69
10.	Χαραλαμπίδης Σταύρος Κίμ.	1874-1951	77
11.	Σκόρπας Χρίστος	1872-1952	80
12.	Χριστίδης Νικόλαος Ι.	1884-1954	70
13.	Καβαλάνης Ευθύμιος	1888-1940	52
14.	Κοτορός Γεώργιος	1894-1966	72
15.	Μωραΐτης Βασίλειος	1895-1967	72
16.	Κρανάκης Σεραφείμ	1895-1971	76
17.	Κρανάκης Νικόλαος	1901-1965	64
18.	Πολυκανδριώτης Ιωάννης	1902-1960	58
19.	Νικολάου Νικόλαος Χρ.	1908-1940	32
20.	Σαμαράς Θωμάς ¹⁶	1925-1971	46

Δημήτριος Ν. Βλαχογιάννης (1875¹⁷-1945): Γεννήθηκε στο Κρίκελλο του σημερινού Δήμου Δομνίστας Ευρυτανίας. Από νωρίς ασχολήθηκε με οικοδομικά έργα και έμαθε την τέχνη. Έγινε εργολάβος και αναλάμβανε τόσο ιδιωτικά όσο και δημόσια έργα. Παντρεύτηκε την Παναγιώτα Δημ.. Κώτσιου (1895-1941), από το Κρίκελλο επίσης και απέκτησαν τρεις κόρες. Ο Δημήτριος Βλαχογιάννης πέθανε το 1945, σε ηλικία 70 ετών.

Κωνσταντίνος Βλαχογιάννης (1868-1953): Γεννήθηκε στο Κρίκελλο Ευρυτανίας. Ήρθε στη Λαμία για να συνεχίσει τις γυμνασιακές σπουδές, αλλά αναγκάστηκε να εργαστεί. Απέκτησε μεγάλη εμπειρία στα έργα κατασκευής

Κων. Βλαχογιάννης

λος Κουν, Δημ. Χορν, κ.ά.

Σταύρος Κακογιάννης: Πολιτικός μηχανικός, που γεννήθηκε στην Υπάτη. Τα τελευταία χρόνια, από κοινού με τη γυναίκα του Ειρήνη, χρηματοδότησαν με το ποσό των 260.000€, τη δημιουργία του καινοτόμου Αστεροσχελίου¹⁴ Υπάτης.

Αλέκος Παναγόπουλος (1912-1990): Από τους Πενταγίους της Δωρίδας. Ήταν υπομηχανικός¹ και υπάλληλος μέχρι το 1950 στη Νομαρχία Φθιώτιδας, μαζί με τον αδερφό του Γιάννη (απεβίωσε το 1958). Από το 1950, ως εργολάβος, ασχολήθηκε με δημόσια έργα (κυρίως έργα οδοποιίας), στη Φθιώτιδα και Φωκίδα.

της σιδηροδρομικής γραμμής (εταιρεία Batignolles) κι έγινε πτυχιούχος εργολάβος. Ανέλαβε πολλά οδοποιητικά έργα στη Φθιώτιδα και γειτονικούς νομούς. Διετέλεσε πρόεδρος του Συλλόγου Εργοληπτών Φθιώτιδας. Η προσφορά του είναι σημαντική στην ίδρυση του Ταμείου Συνταξ. Εργοληπτών (που εξελίχθηκε σε ΤΣΜΕΔΕ¹⁸).

Γεώργιος Κοτορός

(1894-1966): Γεννήθηκε στην Άμφισσα. Οι γονείς του ονομάζονταν Λάμπρος και Ασημούλα. Έγινε εργολάβος, εφόσον ήταν μέλος μιας οικογένειας τεχνικών. Το τεχνικό γραφείο του αναλάμβανε μελέτες και κατασκευές με μπετόν αρμέ. Ταξίδεψε σε πολλά μέρη της Ελλάδας αναλαμβάνοντας και κατασκευάζοντας τεχνικά έργα. Το 1935 παντρεύτηκε τη Μαρία Εργοτ. Λουκάκη από το Ρέθυμνο Κρήτης. Δεν απέκτησαν παιδιά.

Το 1935 ο συγγενής του πολιτικός μηχανικός Ιωάννης Κοτορός ανέλαβε την επίβλεψη¹⁹ των έργων κατασκευής της Δημοτικής Αγοράς Λαμίας. Τη δεκαετία του '30, ο Γεώργιος Κοτορός είχε την ιδιοκτησία του οικοπέδου στην οδό Υψηλάντου, απέναντι από το Πέτρινο Γυμνάσιο. Εκεί υπήρχε σκηνή στο μέσον όπου περιοδεύοντες θίασοι έπαιζαν θέατρο. Τη δεκαετία του '50 γίνονταν εκεί αγώνες πάλης και κατς (με παλαιστές όπως ο Θανάσης Καμπαφλής, ο Καρπόζηλος, κ.ά.). Μεταπολεμικά, ο Γ. Κοτορός μετέτρεψε το χώρο αυτό σε ξυλουργικό εργοστάσιο (εμπόριο ξυλείας), μέχρι που συνταξιοδοτήθηκε. Πέθανε στις 23-4-1966, σε ηλικία 72 ετών.

Σεραφείμ Κρανάκης (1895-1971): Γεννήθηκε στη Λαμία. Οι γονείς του ονομαζόνταν Ιωάννης και Ζωή. Από νωρίς έμαθε την οικοδομική τέχνη, δουλεύοντας στα έργα. Τα επόμενα χρόνια έγινε εργολάβος και αναλάμβανε την κατασκευή ιδιωτικών αλλήλ και δημόσιων έργων. Αρκετά γνωστό όνομα στο χώρο των τεχνικών. Παντρεύτηκε την Ανθούλα Σερ. Κεχριμπάρη (1915-1994) από το Καρπενήσι. Δεν απέκτησαν παιδιά. Ο Σεραφείμ Κρανάκης πέθανε το 1971, σε ηλικία 76 ετών.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

⁵ Ιστορικά, ο όρος *πολιτικός μηχανικός* εισήχθη μετά τους πολέμους του Ναπολέοντα. Μέχρι τότε υπήρχαν μόνο οι μηχανικοί από το σώμα του μηχανικού του στρατού, που ήταν εξαιρετικά δραστήριοι και επιτυχές και γι' αυτό τον λόγο αποφασίστηκε να μεταφερθεί η τεχνολογία και η εμπειρία του στους κλασικούς ακαδημαϊκούς κύκλους. Οι μηχανικοί που αποφοιτούσαν από τα μη στρατιωτικά πανεπιστήμια ονομάστηκαν "πολιτικοί μηχανικοί" (civil engineer).

⁶ Στα μεταπολεμικά χρόνια (δεκαετία 1950-60), γνωστά νέα ονόματα πολιτ. μηχανικών ήταν οι: Γεώργ. Τσιλιπής, Αθ. Λεπίδας και Ηλίας Κυρίτης (μετά έφυγε από τη Λαμία). Από τους πρώτους επίσης υπομηχανικούς ήταν ο Λεωνίδας Βλαχογιάννης.

⁷ Αθανασίου Κ. Μπαλωμένος: "Δρόμοι, Καταστήματα και Ιδιοκτησίες της προπολεμικής Λαμίας (δεκαετία 1930-40)", περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001, σελ. 61-108, Λαμία.

⁸ Ο πατέρας του Αναστάσιος Γεμενής καταγόταν από την Αγόργισνη Παρνασσίδος. Είχε πέντε παιδιά (Δημήτριο, Κωνσταντίνο και Ιωάννη και 2 κόρες). Προπολεμικά ο Αναστάσιος Γεμενής είχε μαγαζί με σιδηρικά.

⁹ Καταγόταν από το Ροβιοδάρι. Ήταν ιδιόκτητα τα κτίρια στην οδό Ρήγα Φεραίου από τη γωνία με την οδό Θεμιστοκλέους μέχρι και το (πρώην) κατάστημα των αδελφών Παπαδόπουλου.

¹⁰ Βλ. Ν. Δαβανέλλου «Λαμία – τα πρόσωπα», έκδ. 2003, Λαμία.

¹¹ Ιδρύθηκε το 1917.

¹² Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της Έκθεσης Αρχιτεκτονικής της Φρανκφούρτης, συγκαταλέγεται μάλιστα ανάμεσα στα 113 πιο σημαντικά έργα της ελληνικής αρχιτεκτονικής του 20ού αιώνα.

¹³ Οι κατοικίες αυτές αποτελούν την πρώτη κατασκευή συγκροτήματος πολυκατοικιών στον ελληνικό χώρο.

¹⁴ Ιδρύθηκε με την αριθ. πρ. 27435/Γ7/ 8-3-2011 Υπουργική Απόφαση του ΥΠΑΙΘ. Τιμητικά ονομάστηκε Κακογιάννιο Αστεροσχελίο Υπάτης.

¹⁵ Ορίζεται στο άρθρο 3 του Ν. 1418/84 (Π.Δ. 305/96).

¹⁶ Μαζί με τον αδελφό του Πούλιο, δημιούργησαν το πολυώροφο ομώνυμο ξενοδοχείο "Samaras" στην πλατεία Διάκου, που εγκαινιάστηκε το 1974. Ο προϋπολογισμός του ήταν 20 εκατομ. δραχ. για 64 δωμάτια και 124 κλίνες, μεγάλη αίθουσα συνεστιάσεων-συνεδρίων, σαλόνια και υπόγειο γκαράζ. [εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, σ. 2, 14-4-1974, Λαμία]

¹⁷ Στα Μητρώα του Δήμου Λαμίας έχει γραφεί το 1874 ως έτος γεννήσεως.

¹⁸ Το Ταμείο ΤΣΜΕΔΕ ιδρύθηκε το 1934. Ο Τομέας Σύνταξης του ΤΣΜΕΔΕ διέπεται από τις οικείες καταστατικές διατάξεις με τον Α.Ν. 2326/40, ΦΕΚ Α' 145/40 "Περί Ταμείου Συντάξεων Μηχανικών και Εργοληπτών Δημοσίων Έργων, και από σύνολο διατάξεων που αφορούν τους φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης", με τροποποιήσεις-συμπληρώσεις στα έτη 1979, 2006 και 2007.

¹⁹ «... Την άνοιξη του 1935, άρχισε η κατασκευή των κτιρίων της Δημοτικής Αγοράς Λαμίας. Τα σχέδια ήταν του Μετσοβείου Πολυτεχνείου και την κατασκευή ανέλαβε σε μεθοδικό διαγωνισμό ο Ουνίκ Σαμουλιάν. Ο πολιτικός μηχανικός Ιωάννης Κοτορός, κάτοικος Λαμίας, προσελήφθη για την επίβλεψη του έργου, με αμοιβή 1,5 % στην αξία των έργων που εκτελούνται...»[Νικ. Δαβανέλλος: Η Δημοτική Αγορά της Λαμίας, στα Πρακτικά του 3ου Συνεδρίου Φθιωτικής Ιστορίας, σελ. 530, 2007, Λαμία]

Η συνέχεια στο αυριανό μας φύλλο

3ο ΜΕΡΟΣ

Ιωάννης Πολυκανδριώτης (1902-1960) : Γεννημένος στη Μύκονο, πήγε στην Αθήνα και έμαθε την οικοδομική τέχνη κοντά σε συμπατριώτες του παλιότερους αρχιμάστορες και εργολάβους. Γνώρισε το νέο υλικό, το οπλισμένο σκυρόδεμα (μπετόν αρμέ) και έμαθε την εφαρμογή του.

Στα μέσα της δεκαετίας 1920-30 ήρθε στη Λαμία για την κατασκευή των Στρατώνων. Μεταξύ των πολλών έργων του είναι και ο Ι. Ν. του Αγίου Αθανασίου Στυλίδας.

Παντρεύτηκε και έκανε οικογένεια στη Λαμία, αποκτώντας δύο γιους. Πέθανε νωρίς το 1960, στην πρώιμη ηλικία των 58 ετών.

Σταύρος Κίμ. Χαραλαμπίδης (1874-1951) : Γεννήθηκε το 1874²⁰ στην Άμφισσα. Στις αρχές του 20ού αιώνα ήρθε στη Λαμία. Ασχολήθηκε με οικοδομικά έργα αναλαμβάνοντας μεγάλες εργολαβίες. Τα έργα του διακρίνονταν για την ποιότητα της κατασκευής τους, αλλά και την προσεγμένη αισθητική τους.

Αναφέρουμε : το κτίριο της Ηλεκτρικής Εταιρείας Λαμίας (το 1911), το πρώην Παρθεναγωγείο Λαμίας (Πέτρινο) που άρχισε η κατασκευή του το 1912, το Δικαστικό Μέγαρο Λαμίας από το 1912 με δαπάνη Ανδρέα Συγγρού, το κτίριο του Ξενοδοχείου «Ακταίων» ιδιοκτησίας Γεωργ. Τελώνη²¹ (1891-1966), το εκκλησάκι των Ταξιάρχων Μιχαήλ και Γαβριήλ «ιδίους εξόδοις» το 1915, κ.ά. Κατά τη 10ετία του '30, ανέλαβε, συντήρησε και αξιοποίησε τα κτίρια των Λουτρών Πλατυστόμου.

Το 1922 έχασε τη γυναίκα του Ελένη, σε ηλικία 35 ετών. Το 1933 έχασε την κόρη του Θάλεια σε ηλικία 19 ετών. Ευτυχώς είχε το γιο του Κίμωνα, που ασχολήθηκε με κατασκευαστικά έργα και είχε τεχνικό γραφείο μέσα στη Δημοτική Αγορά της Λαμίας.

Ο Σταύρος Χαραλαμπίδης διετέλεσε δήμαρχος Λαμίας την περίοδο 1946-48, αφήνοντας έργα κατά τη διάρκεια της μικρής θητείας του. Το σπίτι του ήταν στη ΝΑ γωνία των οδών Βύρωνος και Χατζοπούλου. Μετά εκεί στεγάστηκαν τα 3Τ (Ταχυδρομεία - Τηλεγραμμεία - Τηλεφωνεία).

Πέθανε στις 30-4-1951, στη Λαμία, σε ηλικία 77 ετών.

Εργολάβοι από άλλα μέρη, που έκαναν έργα στη Λαμία

Ήρθαν από άλλα μέρη και ανέλαβαν σημαντικά έργα στη Λαμία, που μέχρι σήμερα είναι στολίδια της. Αγάπησαν την πόλη αυτή, εγκαταστάθηκαν, δημιούργησαν οικογένεια και τελείωσαν σ' αυτήν. Δεν είναι εύκολο να εντοπιστούν όλοι και να μας συγχωρηθεί, εφόσον δεν υπάρχει καμία σκέψη να αγνοήσουμε κάποιον. Για τον Αθανάσιο Γρηγορόπουλο θα δοθεί ένα μικρό βιογραφικό :

Αθανάσιος Γρηγορόπουλος²² (1902-1973) : Γεννήθηκε στα Πετράλωνα Ηλείας. Ο πατέρας του λεγόταν Γρηγόριος. Τελείωσε το σχολαρχείο στην Ανδρίτσαινα. Ασχολήθηκε με οικοδομικά έργα. Από τους πρώτους που χρησιμοποίησαν το σκυρόδεμα (μπετόν). Παράλληλα ήταν ι-δεολόγος του σοσιαλιστικού χώρου και συνδικαλιστής.

Στη Λαμία ήρθε το 1924-25 για την κατασκευή του κτιρίου της Εθνικής Τράπεζας στην πλατεία Ελευθερίας (στεγάζει σήμερα την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας). Ενσωματώθηκε στην κοινωνία της Λαμίας, όπου πλέον έζησε όλα τα χρόνια της ζωής του. Πολλά σημαντικά κτίρια του Μεσοπολέμου είναι δικά του έργα. Αναφέρουμε το ξενοδοχείο-καφενείο "Πανελλήνιον" και το διπλανό "Rex", στην πλατεία Ελευθερίας.

Το 1931 έκανε την ασφαλιτόστρωση της πλατείας Ελευθερίας και το 1937 τη διαμόρφωση της πλατείας Σταγοράς (ή Σταροπάζαρο) τη σημερινή πλατεία Πάρκου με όμορφα συντριβάνια, παρτέρια (ήταν τότε δήμαρχος ο Νικ. Δουδουμπόπουλος). Επίσης έργο του είναι η οικία Παπακωνσταντίνου (προ του 1930), κ.ά.

Στη δεκαετία του '30, έργα του είναι: το δημοτικό περίπτερο στο λόφο του Αγ. Λουκά, τα σκαλιά της οδού Δουβουνιώτου, οι (βόρειες) κερκίδες του γηπέδου, το κτίριο της κλινικής Γεωργ. Δερβενούδη (1952), η οικία του φαρμακοποιού Ελευθ. Χρ. Δασκαλοπούλου (1932), η οικία Γεωργίου Χρ. Στεργιόπουλου (1939-40), το ξενοδοχείο "Θερμοπύλαι" (1953-54), κ.ά.

Παντρεύτηκε την Ιουλίττα Κων. Δαρδιώτη και απέκτησε τρία παιδιά (Αικατερίνη, Αριάδνη, Γρηγόρης). Πέθανε το 1973, σε ηλικία 71 ετών.

γ. Εργοδηγοί

Καταγράφηκαν 3 άτομα. Κατάγονταν από τη Λαμία, εκτός από τον Βασ. Αθανασίου που προερχόταν από την Ιστιαία²³ (ή Ξηροχώριον). Οι εργοδηγοί είναι οι υπεύθυνοι επίβλεψης ενός τεχνικού έργου. Είναι αυτοί που κατεύθυναν κάποιους εργάτες, τεχνικούς κλπ. να προχωρήσουν συντονισμένοι και οργανωμένοι κατά το δυνατόν καλύτερα, με σκοπό την καλύτερη, συντομότερη και χωρίς απώλειες (οικονομικές, ανθρωπίνου δυναμικού και υλικοτεχνικές) εκτέλεση ενός έργου. Βέβαια, ένας εργοδηγός²⁴ μπορεί να είναι εργοδηγός σχεδιαστής, μηχανικός, τοπογράφος, αλλά τα τελευταία χρόνια έχει επικρατήσει εργοδηγός να είναι κάποιο άτομο με τεχνικές γνώσεις με ρόλο όμως κυρίως διοικητικό.

Περισσότερα στοιχεία γι' αυτούς δίνονται στον επόμενο πίνακα :

α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία
1.	Νικολαΐδης Νικόλαος	1868-1928	60
2.	Γιαννακόπουλος Ιωάννης	1884-1944	60
3.	Αθανασίου Βασίλειος	1903-1930	27

Ιωάν. Πολυκανδριώτης

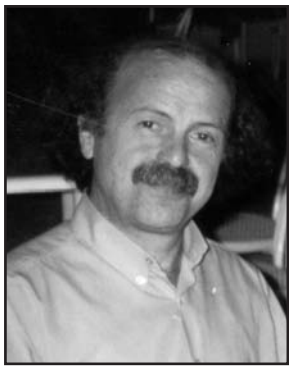
Στ. Χαραλαμπίδης

Αθαν. Γρηγορόπουλος

Από στοιχεία των βιβλίων των Ναών

Οι άνθρωποι που έκτισαν την προπολεμική Λαμία

Γράφει ο
Κων/νος Αθ. Μπαθωμένος
φυσικός

Ο Κωνσταντίνος Θωμ. Μαθιώτας (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1932) εργαζόταν στη Νομαρχία (στη Λαμία).

Στις μεταλλευτικές μονάδες της περιοχής ήταν οι : Άγγελος Στυλ. Θεοχαρίδης (χημ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1937) και Αθανάσιος Ιωάν. Λούτσος (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1935), που εργάζονταν στους Βωξίτες Παρνασσού, ο Κωνσταντίνος Χρ. Κούγκουλος (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1937), που εργαζόταν στα μεταλλεία Τσούκας-Αταλάντη και ο Ιωάννης Νικ. Συνοδινός (μεταλλειολόγος, με έτος κτήσης διπλ. 1905), που εργαζόταν στα μεταλλεία χρωμίου Δομοκού.

Στο Καρπενήσι, είχε γραφείο μηχανικού ο Κωνσταντίνος Νικ. Μαρουλιάκος (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1931).

Στην εταιρεία "ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ", που είχε αναλάβει διάφορα έργα στο νομό Φθιωτιδοφωκίδας εργάζονταν οι : Διονύσιος Αργ. Κατσαρός (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1930) στην Άμφισσα και Στυλιανός Γεωρ. Σουμελίδης (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1934) στη Λαμία. Σε άλλα έργα εργαζόταν ο Κωνσταντίνος Δημ. Κρανιώτης (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1926).

Στο Λιδωρίκι είχε αναλάβει έργα ο Πέτρος Δημ. Σταύρου (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1932) για λογαριασμό της εταιρείας "Εργοληπτική".

Στους Σιδηροδρόμους (Σ.Ε.Κ) στη Λαμία, εργαζόταν ο Θεόδωρος Γεωργ. Χατζιώτης (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1929).

Τέλος, στο Εργοστάσιο Ασετιλίνης²⁵ (Ανθρακασβεστίου) στο Γοργοπόταμο εργαζόταν και κατείχε διευθυντική θέση (αρχιμηχανικός) ο Γεώργιος Κοσμά Μπογιατζόγλου (ηλεκτρολόγος μηχανολόγος, με έτος κτήσης διπλ. 1927).

Οι περισσότεροι από τους παραπάνω μηχανικούς δεν προέρχονταν από τα μέρη μας.

Αντίστοιχα, από ένα άλλο αρχείο, με ονομαστικό πίνακα των μελών του Τ.Ε.Ε., που έγινε το έτος 1949, αναζητήσαμε και εντοπίσαμε 10 μηχανικούς. Παραθέτουμε τα γνωστά στοιχεία τους:

Στο Γραφείο Νομομηχανικού (στη Λαμία) υπηρετούσαν οι: Κωνσταντίνος Θεμ. Κεφάλας²⁶ (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1927), Δημήτριος Αναστ. Γεμενής (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1931), Δημήτριος Ιωάν. Κοτοπούλης (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1932) και Αιμίλιος Γεωργ. Παγουρόπουλος (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1940). Στο αντίστοιχο Γραφείο Νομομηχανικού (στην Άμφισσα) υπηρετούσε ο Μιχαήλ Γερασ. Περρομπόννης (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1931).

Στην Υπηρεσία Ανοικοδομήσεως στη Λαμία υπηρετούσαν οι : Γεώργιος Περ. Βεκρής (τοπ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1932), Ευάγγελος Νικ. Μαλιακάτας (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1939) και Στέφανος Αντ. Νικόγλου (πολ. μηχαν., με έτος κτήσης διπλ. 1935).

Στα μεταλλεία (Ιτέα Παρνασσίδος) εργαζόταν ο Αναστάσιος Γεωργ. Κάτσος (μεταλλειολόγος, με έτος κτήσης διπλ. 1934).

Τέλος, ο Λίνος Νικ. Κογεβίνας (μηχαν.-ηλεκτρ., με έτος κτήσης διπλ. 1908) εργαζόταν στη "Μεταλλευτική Ένωση" Δομοκός (χρωμίτες).

7. Συναφή επαγγέλματα δομικών έργων

(με ονόματα τεχνιτών)

Η δημιουργία ενός έργου απαιτεί τη συνεργασία πολλών επαγγελματιών ειδικοτήτων όπως κτίστες, μετεταζήδες, ξυλουργοί, σιδηρουργοί, ασβεστάδες, ελαιοχρωματιστές, κ.ά., οι οποίοι κάτω από το σχεδιασμό και τις οδηγίες των μηχανικών και εργολάβων συμβάλλουν στην υλοποίηση και την ολοκλήρωσή του. Τιμώντας τους ανθρώπους της εργασίας, στο χώρο των δημοσίων και ιδιωτικών έργων, αλλά και όσους παράγουν τις πρώτες ύλες για να εκτελεστούν οι οικοδομικές εργασίες (π.χ. οι ασβεστάδες) θα δοθούν κατά ειδικότητα, ονόματα των τεχνιτών, που έζησαν, εργάστηκαν και τελείωσαν στη Λαμία την περίοδο που αναφέρεται η παρούσα εργασία.

α. Κτίστες

Καταγράφηκαν 13 άτομα, αριθμός προφανώς μικρός για διάρκεια πλέον του μισού αιώνα. Είναι φανερό ότι ομάδες κτιστών (μειοουκία) από άλλα μέρη δούλευαν και στη Λαμία κτίζοντας σπίτια. Οι 10 κατάγονταν από τη Λαμία, ενώ οι υπόλοιποι τρεις από άλλα μέρη (Κάρπαθο, Κορυτσά και Σουβάλα). Επίσης μόνον ένας, ο Αντ. Παυλίδης (πρόσφυγας από τη

Σμύρνη) καταγράφηκε ως αμμοκονιαστής (σοβατζής).

Οι κτίστες από το 1919 οργανώθηκαν δημιουργώντας το "Επαγγελματικών Σωματείων των εν Φθιώτιδι κτιστών", με την αριθ. 228/1919 απόφαση του Πρωτοδικείου Λαμίας. Το 1922, αυτή τροποποιήθηκε με την αριθ. 67/1922 απόφαση του ίδιου Πρωτοδικείου και μετονομάστηκε σε "Αδελφότητα Κτιστών". Προϋπήρχε η **Συντεχνία των εν Λαμία Κτιστών** από τις αρχές του 20^{ου} αι., εφόσον στον Ι. Ν. της Παναγίας Δέσποινας υπάρχει εικόνα Παύλου και Πέτρου, δωρεά της προαναφερθείσας Συντεχνίας, αγιογραφημένη από το 1912.

Περισσότερα στοιχεία γι' αυτούς δίνονται στον παρακάτω πίνακα:

κτίστες				
α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία	καταγωγή
1.	Παπανικολάου Νικόλ. Γ.	1855-1913	57	Λαμία
2.	Αλεξίου Ιωάννης Αθ.	1855-1933	78	Κάρπαθος
3.	Λέτσος Πέτρος Β.	1858-1933	75	Κορυτσά
4.	Μηρούφης Νικόλ.	1860-1935	75	Σουβάλα
5.	Μίγκας Πέτρος Χρ.	1865-1930	65	Λαμία
6.	Καραχάλης Θωμάς	1884-1949	65	Λαμία
7.	Σαρμάνης Γεώργιος	1886-1946	60	Λαμία
8.	Μαστρογιαννόπουλος Εμμαν.	1889-1956	67	Λαμία
9.	Μαχαίρας Δημ. Ε.	1900-1936	36	Λαμία
10.	Παπαμνηστήρας (;) Κων.	1895-1947	52	Λαμία
11.	Αθηνάος Θεόδωρος Ν.	1907-1949	42	Λαμία
12.	Τσίγγας Ευθύμ. Ιω.	1910-1936	26	Λαμία
13.	Καθιογρόπουλος Εμμ.	1925-1947	22	Λαμία

Παυλίδης Αντ.	1907-1942	35	Σμύρνη
---------------	-----------	----	--------

β. Μετεταζήδες (οι πρώτοι της Λαμίας)

Με την είσοδο του 20ού αι. ήρθε στην Ελλάδα το σιδηροπαγές κονίαμα (μπετόν αρμέ). Ο πρώτος που το έφερε και εφάρμοσε στην Ελλάδα ήταν ο Ηλίας Αγγελοπούλος²⁷ (1859-1932) το 1902 σε δύο γέφυρες στον ποταμό Κηφισό, στην Αθήνα. Στην προπολεμική περίοδο, μόνο πέντε οικοδόμοι της Λαμίας κατείχαν και εφάρμοζαν τη χρήση του τσιμεντοκονιάματος (beton armé), ένας δε απ' αυτούς ήταν πρόσφυγας (απ' την Κωνσταντινούπολη).

Περισσότερα στοιχεία γι' αυτούς ακολουθούν :

μετεταζήδες				
α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία	καταγωγή
1.	Κοκαράνης (;) Μιχαήλ Κωνστ.	1902-1942	40	Κων/πολεις
2.	Γεωργακόπουλος Αθανάσιος	1905-1971	66	Λαμία
3.	Κουρμούλης Κων/νος	1905-1962	57	Λαμία
4.	Κουκουράβας Κων/νος	1908-1961	53	Λαμία
5.	Κρικζώνης Κων/τίνος	1908-1967	59	Λαμία

γ. Ασβεστοποιοί

Την τέχνη της ασβεστοποίησης στη Λαμία την έφεραν τεχνίτες, όπως ο Παντ. Αθανασίου από την Κορυτσά και ο Δημ. Παλιχάνης από το Ασβεστοχώρι Θεσσαλονίκης. Οι υπόλοιποι 2 κατάγονταν από τη Λαμία. Δεν είναι γνωστή η θέση, όπου έφτιαξαν το ασβεστοκάμινο για παραγωγή ασβεστόπετρας, χρησιμοποιώντας ως πρώτη ύλη την πέτρα από τοπικό λατομείο και ξύλα ως καύσιμη ύλη.

Οι Ασβεστοποιοί ήταν οργανωμένοι σε Σωματείο. Από τις 22-11-1938 έγινε εγγραφή του Σωματείου των στην Ομοσπονδία Επαγγελματιών-Βιοτεχνών Φθιώτιδος. Περισσότερα στοιχεία γι' αυτούς έπονται :

ασβεστοποιοί			
α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία
1.	Αθανασίου Παντελής	1871-1939	68
2.	Παλιχάνης Δημήτριος	1872-1922	50
3.	Πέτρου Ευάγγελος	1868-1940	72
4.	Λαζάρου Λάζαρος Ευθ.	1913-1955	42

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

²⁰ Στην επιτύμβια πλάκα του μνημείου του στο Νεκροταφείο Λαμίας, γράφει «ετών 73», που σημαίνει ότι γεννήθηκε το 1878. Στο Βιβλίο του Ναού γράφει «ηλικία 77 ετών».

²¹ Βλ. Αθανασίου Κ. Μπαθωμένου : "Δρόμοι, Καταστήματα και ιδιοκτησίες της προπολεμικής Λαμίας (1930-40)", περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001 (22), Λαμία.

²² Αικατερίνη Κων Φαλιά - Γρηγοροπούλου : "Αθανάσιος Γρηγ. Γρηγορόπουλος (1902-1973)", περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001, σ. 109-116, Λαμία.

²³ Από τον 15ο αιώνα μέχρι και τον 19ο αναφερόταν ως Ξηροχώρι.

²⁴ Παλαιότερα υπήρχαν και σχολές εργοδηγών διετούς φοίτησης όπως π.χ. του Ευκλείδη και άλλες.

²⁵ Κωνσταντίνος Αθ. Μπαθωμένος : "Εργοστάσιο Ασετιλίνης Γοργοπόταμου", στην επ. ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ, σε 4 συνέχειες, από 9 έως 12 Νοεμβρίου 2004, Λαμία.

²⁶ Είναι γνωστή η συμμετοχή του στο έργο του κτιρίου του Ορφανοτροφείου Θηλέων Λαμίας.

²⁷ Αποφοίτησε από τη σχολή γεφυροποιών Ecole des Ponts et Chaussees της Γαλλίας. Διορίστηκε στην υπηρεσία Δημοσίων Έργων, έγινε διευθυντής έργων του Δήμου Αθηνών, νομομηχανικός Αττικοβοιωτίας, κ.ά. Έγινε Καθηγητής στο Σχολείο Βιομηχανικών Τεχνών (Πολυτεχνείο). Από το 1900 ίδρυσε τεχνικό γραφείο. Μελέτησε και κατασκεύασε πολλά μεγάλα έργα όπως γέφυρες Κηφισού, δεξαμενές Πειραιά, ύδρευση Λάρισας, Αρταίοιο νοσοκομείο, λιμάνι Βόλου, τελωνεία Πάτρας, πηγή Υπάτης, κ.ά. Από το 1902 πρώτος εφάρμοσε την τεχνική του μπετόν αρμέ. Το 1907 έφτιαξε την πρώτη αθηναϊκή πολυκατοικία με οπλισμένο σκυρόδεμα. Ήταν ιδρυτικό μέλος του ΤΕΕ και πρώτος πρόεδρος (1925-27).

Η συνέχεια στο αυριανό μας φύλλο

4ο ΜΕΡΟΣ

6. Σιδηρουργοί-μεταλλουργοί

Μέχρι τα προπολεμικά χρόνια, η Λαμία είχε συνολικά 15 σιδηρουργούς (ο Ιωάν. Σιμούλης δηλώθηκε ως μεταλλουργός), με δυνατότητα σφυρηλάτησης (είχαν και καμίνι) για κάθε είδους σιδηροκατασκευές, για γεωργικά εργαλεία, για κοπτικά εργαλεία, κλπ. Ο ερχομός του Νικ. Ιωσήφ στη Λαμία (από τη Θήβα) ανέπτυξε το αντικείμενο σε μέγιστο βαθμό (ακολουθεί ιδιαίτερη αναφορά σ' αυτόν).

Από τα μέσα του 19ου αι. είχαν οργανωθεί και υπήρχε η Συντεχνία Σιδηρουργών Λαμίας. Στο εξωκλήσι της Παναγίας Αρχοντικής υπάρχει εικόνα των Εισοδίων της Θεοτόκου, έργο του αγιογράφου Δημ. Στεργίου εκ Κοζάνης, που έγινε το 1864 με δαπάνη της Συντεχνίας Σιδηρουργών Λαμίας.

Ακολουθεί πίνακας με περισσότερα στοιχεία:

α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία	καταγωγή
1.	Σιμούλης Ιωάννης	1851-1916	65	Λαμία
2.	Κουγιούφας Δημήτριος	1860-1915	55	Λαμία
3.	Ιωσήφ Νικόλαος Ι.	1860-1930	70	Θήβαι
4.	Αντωνίου Παναγ.	1869-1929	60	Υπάτη
5.	Τσαλλής Απόστολος	1875-1938	63	Λαμία
6.	Λιανός Τηλέμαχος	1880-1915	35	Δομοκός
7.	Τσάτσος Φίλιππος	1880-1915	35	Λαμία
8.	Κοριτσάς Ιωάννης	1885-1930	45	Λιτοχώριον
9.	Μιχαλόπουλος Κων/τίνος	1887-1948	61	Ρεντίνα
10.	Σουφής Αθ.	1892-1941	49	Φραντζή
11.	Κρέων Παναγιώτης	1905-1950	45	Λαμία
12.	Παπαδήμας Δήμος	1909-1963	54	Λαμία
13.	Αλέξανδρος Χρίστος	1910-1948	38	Ομβριακή
14.	Γαζώνης Δημ.	1915-1950	35	Λαμία
15.	Βαλακόπουλος Νικόλαος Δ.	1916-1934	18	Λαμία

Επιπλέον αυτών έχουμε και τους σιδηρουργούς-μηχανουργούς, που καταγράφηκαν το 1934. Τότε έγινε Κατάταξη των επιτηδευματιών, ανάλογα με το τζίρο τους για να υπολογιστεί η φορολογική τους κλίση και το ποσό του φόρου. Ακολουθεί ο σχετικός πίνακας:

α/α	ονοματεπώνυμο	κλίση	δραχμές
1	Δ. Ιωσήφ	9η	4000
2	Η. Κοντονίκας	1/2 α'	300
3	Θ. Κουτσούκος	2η	900
4	Ι. Αρκάς	3η	1200
5	Κ. Πολύχρονος	1/2 α'	300
6	Χρ. Βλάχος	1/2 α'	300
7	Δ. Παπαδήμας	1/2 α'	300
8	Ν. Γασπαρινάτος	1/2 α'	300
9	Δ. Ασημάκης	1/2 α'	300
10	Δ. Ευθυμίου	1η	600
11	Γ. Σκουρολιάκος	1η	600
12	Π. Κρέων	1η	600
13	Δ. Νασόπουλος	2η	900
14	Α. Σούφλης	1η	600
15	Μ. Κακανάς	2η	900
16	Σ. Τζιβελέκης	3η	1200
17	Ν. Γιούλης / Πελασγία	1/2 α'	300
18	Α. Παπός / Στυλίας	1/2 α'	300
19	Α. Μπρίκας / Υπάτη	1/2 α'	300
20	Κ. Καραγιαννόπουλος	1/2 α'	300

Βιομηχανικός Οίκος Νικ. Ιωσήφ²⁸

Ιδρύθηκε το 1880 από τον Δ. Ιωσήφ. Βρισκόταν στην οδό Έσθιν, μέχρι την οδό Δροσοπούλου. Στην αρχή ασχολήθηκε με την επισκευή διτροχών και τετράτροχών μέσων, αλλά και με την επισκευή γεωργικών εργαλείων. Ο ιδρυτής, όσο και ο διάδοχός του Ν. Ιωσήφ, ήθελαν να καλύψουν τις ανάγκες του τόπου, εφόσον η περιφέρειά μας ήταν κατεχοχήν γεωργική.

Μετά στράφηκαν προς τη βιομηχανία σιδήρου. Εγκατέστησαν τηλειότατο μηχανουργείο²⁹, κυτήριο σιδήρου και ορειχάλκου και σιδηρουργείο. Μέσα σε μια 15ετία κατέκτησαν την περιφέρεια, αλλά και μέρος της Πελοποννήσου, Αιτωλοακαρνανίας και Θεσσαλίας.

Ο οίκος Ιωσήφ ήταν στην πρώτη τριάδα εργοστασίων που κατασκεύαζε γεωργικά εργαλεία και συναγωνίζονταν τις μεγάλες βιομηχανίες Γκλαβάνη - Σταματοπούλου του Βόλου. Έφτιαχνε οποιοδήποτε εργαλείο ή εξάρτημα.

Στο κυτήριο, από τον πυρακτωμένο κλίβανο, έβγαιναν τη λάβα του κυτοσιδήρου σε ποικιλόμορφες φόρμες (καλούπια), που ήταν φτιαγμένες από ειδική άμμο. Αυτά τα κυτία είδη μεταφέρονταν στο μηχανουργείο, όπου υπήρχαν 3 μεγάλοι τρόνοι για λείανση και μετατροπές. Επίσης υπήρχαν ισάριθμα πρίονια για κοπή του κυτοσιδήρου. Το τελειότερο μηχανήμα του εργοστασίου Νικολάου Ιωσήφ ήταν μια σύνθετη φρέζα.

Διευθυντής του εργοστασίου (το 1929) ήταν ένας έμπειρος μηχανικός ο Γεωργαλός, διπλωματούχος της σχολής Μηχανικών Πειραιά και της Αεροπορίας Λωζάνης. Χάρη σ' αυτόν, το εργοστάσιο Ιωσήφ έκαμε στη Λαμία με επιτυχία διάφορες εγκαταστάσεις³⁰ στο Φραντζήριο Σπυροπούλου, στο Παγοποιείο Κρανάκη³¹ (στο Φραντζόμυλο), στο εργοστάσιο Πλεκτών Κ. Τσέλιου, στο Ξυλουργείο Η. Η. Θεοδοσίου, στους αλευρομύλους Μπουρτζάλη - Κουτσογιαννακόπουλου, κ.ά.

Διαφήμιση στην εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, 1933.

Διέθετε και σιδηρουργείο³², που δεχόταν παραγγελίες για κάθε είδους σιδηροκατασκευές. Δίπλα ήταν και το Καροποιείο³³, που έφτιαχνε δίτροχα κάρα για τους αγρότες μας.

Η εταιρεία Ιωσήφ της επόμενης γενιάς (παιδιά του Ν. Ιωσήφ) ανέπτυξε και επιχειρηματική δραστηριότητα. Ανέλαβαν αντιπροσωπείες για το νομό Φθιώτιδας σε βιομηχανικά προϊόντα ξένων εταιριών³⁴. Έτσι το 1925, είναι αντιπρόσωποι των αυτοκινήτων³⁵ «Γκρέι», που τα διαφημίζουν στον τοπικό τύπο «με ένα δοχείο βενζίνης διανύουν 200 χιλιόμετρα», κλπ.

Το 1931 ο Οίκος Ιωσήφ συμμετείχε στην Έκθεση Θεσσαλονίκης, μα-

Από στοιχεία των βιβλίων των Ναών

Οι άνθρωποι που έκτισαν την προπολεμική Λαμία

Γράφει ο
Κων/νος Αθ. Μπαλωμένος
φυσικός

Θεοδωρόπουλου (Υπάτη), Ιωάν. Μπαρμπούτη (Σαρμουσακλή), Ιωάν. Δ. Παπακωνσταντίνου (Αρτσίνια) και Κυριάκ. Σταύρ. Ευαγγελίου (Κορυσά).

Δεν θεωρούμε ως αξιόλογη διαφορά στην ειδικότητα ξυλουργός ή μαραγκός. Ο Διονύσιος Γεωρ. Παπακώστας γράφτηκε ως επιηλοποιός. Ο Σπυρίδων Γρηγ. Ντέκος δηλώθηκε ως ξυλουργός-έμπορος.

Για τον Παναγιώτη Γεώρ. Λιβάνη, γράφτηκε ότι *"Απεβίωσεν εν Αμερική"*.

Από τα μέσα του 19ου αι., οι Μαραγκοί είχαν Συντεχνία. Στο εξωκλήσι του Αγίου Λουκά υπάρχει σε προσκυνητάρι μια εικόνα του Ευαγγελιστή και Αποστόλου Λουκά, από τις 2 Οκτωβρίου 1868, που έγινε από τον αγιογράφο Ιωάννη Ζωγράφου και είναι δωρεά της Συντεχνίας των Μαραγκών και των δούλων σου (ακολουθούν 18 ονόματα).

Από το 1914 ο κλάδος οργανώθηκε σε σωματείο με τον τίτλο "Βιοτεχνικός Σύλλογος Ξυλουργών-Οικοδόμων", που ιδρύθηκε με την αριθ. 756/1914 απόφαση του Πρωτοδικείου Λαμίας.

Ακολουθεί πίνακας με περισσότερα στοιχεία γι' αυτούς:

α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία
1.	Κουλιβάς Κωνσταντίνος	1846-1916	70
2.	Αγραφιώτης Ευθ.	1846-1916	70
3.	Βάσκος Χρήστος	1855-1920	65
4.	Παπακώστας Διονύσιος Γεωρ.	1857-1927	70
5.	Ευαγγελίου Κυριάκος Σταύρ.	1857-1942	85
6.	Καρυκόπουλος Θεμιστ. Γεωργ.	1859-1936	77
7.	Πισσογιάννης Βασίλειος	1860-1918	58
8.	Λιβάνης Παναγιώτης Γεωρ.	-1924	-
9.	Καρπάρης (:) Θεόδωρος	1866-1929	63
10.	Γιακορίτσας Στέργιος	1868-1933	65
11.	Χριστοδούλου Αθανάσιος	1869-1929	60
12.	Γεωργίου Ιωάν. Αθ.	1872-1942	70
13.	Κουμαριώτης Ιωάννης Αναστ.	1872-1949	77
14.	Παπακωνσταντίνου Ιωάννης Δ.	1873-1941	68
15.	Παπαναστασίου Αναστάσιος	1873-1955	82
16.	Μοσχονής Ιωάννης Δημ.	1874-1939	65
17.	Μπαρμπούτης Νικόλαος	1875-1933	58
18.	Ζαπανιώτης Παναγιώτης	1875-1950	75
19.	Φακίτας Βασίλ.	1876-1941	65
20.	Κορτομανής Ιωάννης	1876-1954	78
21.	Αγγελόπουλος Σωτήριος	1877-1937	60
22.	Καλαφτάκης Βασίλ.	1877-1947	70
23.	Θεοδωρόπουλος Κωνσταντ.	1877-1953	76
24.	Αναγνωστόπουλος Νικόλαος	1877-1954	77
25.	Μπαρμπούτης Ιωάν.	1879-1931	52
26.	Φίλιππου Κων/τίνος	1880-1955	75
27.	Δημητρίου ή Γάκης Στέφανος	1882-1932	50
28.	Γεωργίου Γεωργίου	1882-1942	60
29.	Τσουκαλός Ηλίας	1884-1950	66
30.	Δασκαλόπουλος Κων/νος	1885-1940	55
31.	Μάνος Δημήτριος Αθ.	1885-1957	72
32.	Κωστοπαναγιώτης Παναγ.	1886-1946	60
33.	Δεμπαλής Αλέξανδρος Ν.	1893-1914	21
34.	Χριστοδούλου Γεωργίου	1893-1930	37
35.	Στεργίου Δημήτριος	1893-1963	70
36.	Βασιλείου Ιωάννης	1898-1954	56
37.	Ντέκος Σπυρίδων Γρηγ.	1902-1937	35
38.	Ιερακόπουλος Σίμος Ι.	1908-1928	20
39.	Δημοφής Φώτιος	1908-1952	44
40.	Χουσαντής Δημήτριος	1909-1959	50
41.	Διαμαντόπουλος Γεωργίου Ν.	1917-1952	35

Ζ. Τζάμια

Ήταν στα χρόνια του Μεσοπολέμου το μοναδικό (δεν έχω άλλο υπόψη) κατάστημα με υαλοπινάκες (τζάμια). Ήταν στην οδό Κολλοκοτρώνη 24, ιδιοκτησίας Σίμου Σίμου. Κοντά του έμαθαν την τέχνη κι άλλοι, που έγιναν επαγγελματίες στα μεταπολεμικά χρόνια.

η. Ελαιοχρωματιστές - βαφείς

Είναι πολύ μικρός ο αριθμός τους, μόνο 5 άτομα. Οι δύο απ' αυτούς κατογόνταν από τη Λαμία, ενώ οι άλλοι ήταν: ο Ιωάν. Μπεζάνης (Αθήνα), ο Κων. Σουλδόπουλος (από την Υπάτη) και ο Κορνάς Καρύδας (από την Αγόριανη Παρνασσίδας). Είναι προφανές ότι αυτή την εργασία την αναλάμβαναν και άλλοι φερτοί τεχνίτες. Τα περισσότερα σπίτια της Λαμίας - μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής τους - αν χρειάζονταν κάποιο υδροχρωματισμό (με ασβέστη), που ήταν απλή εργασία, ίσως γινόταν από κάποιο μέλος της οικογένειας.

Περισσότερα στοιχεία δίνουν στον επόμενο πίνακα :

α/α	Ονοματεπώνυμο	έτη	ηλικία
1	Μπεζάνης Ιωάννης	1855-1913	58
2	Σουλδόπουλος Κωνστ.	1915-1932	17
3	Μπέλλος Γεωργίου	1879-1942	63
4	Αναστασίου Γεωργ. Αντ.	1877-1913	36
5	Καρύδας Κορνάς Παναγ.	-1948	-

8. Κτίσματα της Λαμίας με νεοκλασικά χαρακτηριστικά (έχουν κριθεί ως διατηρητέα)

Στα μεταπολεμικά χρόνια, όπως σε όλη την Ελλάδα, άρχισε η ανοικοδόμηση των πολυώροφων κτιρίων (πολυκατοικιών), με το σύστημα της "αντιπαροχής", για εμπορική εκμετάλλευση των στεγα-

σμένων χώρων (πωλήσεις για γραφεία, διαμερίσματα) και ιδιαίτερα σε αγοραία σημεία της Λαμίας, που ταυτίστηκαν με το εμπορικό και μαζί ιστορικό της κέντρο. Οι υψηλοί συντελεστές δόμησης που τότε δόθηκαν οδήγησαν σε αλλοίωση των μορφολογικών χαρακτηριστικών της πόλης. Με τον τρόπο αυτό γκρεμίστηκαν πολύ ενδιαφέροντα κτίρια με νεοκλασικά χαρακτηριστικά, που έδειχναν την αρχιτεκτονική εξέλιξη-φυσιογνωμία της πόλης, αλλά ήταν επίσης και κτίσματα-ορόσημα της ταυτότητάς της.

Με μεγάλη χρονική καθυστέρηση κατά τη δεκαετία του '80 και με τη μορφή της τότε υπουργού Πολιτισμού Μελίνας Μερκούρη, μερικά από αυτά τα κτίσματα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα. Έτσι σώθηκαν από την κατεδάφιση, αλλά και τέθηκαν περιορισμοί στον τρόπο συντήρησης και χρήσης αυτών. Παρόλα αυτά, δεν συνοδεύτηκαν από κίνητρα (κυρίως οικονομικά) για την αναστήλωση και επισκευή τους, κι αφέθηκαν στον φθοροποιό χρόνο. Παράλληλα, για κάποια απ' αυτά, συνέβαλε αρνητικά και το πρόβλημα των πολλών (ή και άγνωστων μερικές φορές) κληρονόμων. Η τοπική αυτοδιοίκηση (ο Δήμος Λαμιέων), δεν μας είναι γνωστό, αν αναζητήσε έναν τρόπο (νομικό ή και οικονομικό) ώστε να αναλάβει τη συντήρηση-αποκατάσταση αυτών με δικαίωμα χρήσης (όχι ιδιοκτησίας) των νεοκλασικών αυτών, για να τα διασώσει.

Τα πρώτα σπίτια (με νεοκλασικά χαρακτηριστικά) οικοδομήθηκαν από τα μέσα του 19ου αι. Στα κτίσματα αυτά έχουν σημαντική συμβολή οι μηχανικοί και εργολάβοι της περιοχής, μας, αν και τα παλιότερα απ' αυτά σχεδίασαν και κατασκεύασαν αρχιτέκτονες ή μηχανικοί από την Αθήνα ή άλλα μέρη, με επίσης επήλθους αρχιμάστορες και συνεργεία τεχνιτών. Θα γίνει μια συνοπτική καταγραφή όσων νεοκλασικών κτιρίων απέμειναν στη Λαμία (με χρονολογική σειρά κατασκευής):

1. Μέγαρο Ιωάν. Δουβουνιώτη στην πλατεία Διάκου και ομώνυμη οδό Δουβουνιώτου. Κτίστηκε στα μέσα του 19ου αι. Επόμενος ιδιοκτήτης του ήταν ο Μακροδήςμος, ο οποίος το πούλησε στην Τράπεζα της Ελλάδος. Λειτουργήσε ως υποκατάστημα της ΤτΕ και ως κατοικία του διευθυντή του μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες.

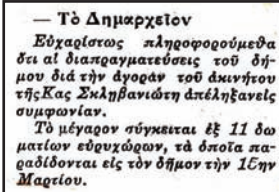
2. Διώροφη οικοδομή (με υπόγειο) ιδιοκτησίας Κωνσταντίνου Ν. Κάιλα, στην οδό Σολωμού 15. Κτίστηκε το 1857 με αρχικό ιδιοκτήτη τον καθηγητή του Γυμνασίου Λαμίας Επαμεινώνδα Παναγιωτίδη³⁸.

3. Διώροφη οικία του Αλέξανδρου Χατζίσκου στη νότια γωνία των οδών Αχιλλέως και Δουβουνιώτου. Κτίστηκε το 1860 (υπάρχει επιγραφή 20-3-1860). Ως αρχιτέκτονάς του αναφέρεται ο Φωτιάδης. Αγοράστηκε από το δικηγόρο Αλέξανδρο Πλατή (1852-1930) και μετά περιήλθε στο γιο του Γεώργιο Πλατή, πρώην δήμαρχο Λαμίας και βουλευτή. Δωρίθηκε στο Δήμο Λαμίας. Διέθετε και θαυμάσιες τοιχογραφίες.

4. Διώροφο κτίριο στη ΒΔ γωνία των οδών Σατωβριάνδου και Πατρόκλη, με χρόνο κτίσεως το 1865. Ο αρχικός ιδιοκτήτης του λεγόταν Χατζηρρήγας. Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου στέγαζε στο ισόγειο τα 3Τ (ταχυδρομεία-τηλεγραμμεία-τηλεφωνεία). Στο ανώγειο στεγάστηκε η Επισκοπή Φθιώτιδος μέχρι τα μέσα της 10ετίας του '30. Ανήκει στους κληρονόμους Βακαλόπουλου³⁹. Από τις αρχές της δεκαετίας 1990-2000 όλο το κτίσμα συντηρήθηκε και αναδομήθηκε (διατηρώντας τα χαρακτηριστικά του) από τον εργολάβο Πελοπίδα Συρόπουλο ενώ το πίσω τμήμα του άκτιστου οικοπέδου έγινε πολυώροφο κτίριο.

5. Οικία Αριστείδη Στεφ. Σκληριανιώτη (1840-1901), πρώην δημάρχου⁴⁰ Λαμίας. Πρέπει να κτίστηκε τη δεκαετία 1870-80. Το κτίριο αποτελείτο αρχικά από 11 δωμάτια και το Μάρτιο του 1928 αγοράστηκε⁴¹ από το Δήμο Λαμιέων και χρησιμοποιήθηκε ως Δημαρχείο της πόλης.

Από την εφ. ΕΠΑΡΧΙΑ, φ. 16, 1928.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

²⁸ 1860-1930.

²⁹ Στο μηχανουργείο του Ιωσήφ δούλευε και ο Νικόλαος Κοτρωνιάς, πατέρας του σημερινού δημάρχου Λαμίας. Μετά άνοιξε δικό του μηχανουργείο στην οδό Θερμοπυλών.

³⁰ εφ. «Η ΕΠΑΡΧΙΑ», 6 Φεβρουαρίου 1929, Λαμία.

³¹ Ο Ιωάννης Κρανάκης (1882-1938) ήταν πριν αξιωματικός της Χωροφυλακής και μετά επιχειρηματίας. Δημιούργησε ένα πρωτοποριακό για την εποχή του συγκρότημα 2 υδρομύλων, ψυγείων και πρότυπη μονάδα Παγοποιείου στο Φραντζόμυλο, που τροφοδοτούσε με πάγο τη Λαμία και την ευρύτερη περιοχή της, στα χρόνια του Μεσοπολέμου.

³² Δούλευε ο Κων/νος Κούτλης και άλλοι. Τον Κων. Κούτλη τον έλεγαν «σιδεροφάγο».

³³ Από την αρχή σχεδόν της οδού Έσθιν, το βιομηχανικό συγκρότημα Ιωσήφ περιλάμβανε με τη σειρά : το Καροποιείο, μετά ήταν το Σιδηρουργείο , στη συνέχεια το Κυτήριο και μετά το Μηχανουργείο . Στη γωνία με την οδό Δροσοπούλου φτιάχτηκε το Πρατήριο (κατάστημα), όπου υπήρχαν έτοιμα μηχανήματα και εργαλεία για πώληση (εμπόριο).

³⁴ Και άλλοι επιχειρηματίες της Λαμίας ανέλαβαν τότε αντιπροσωπείες, όπως ο Νικόλαος Δ. Δούκας (το 1932), που διέθετε γεωργικά μηχανήματα εργοστασίων της Ε.Σ.Σ.Δ. (της τότε Σοβιετικής Ένωσης). [βλ. διαφήμιση στην εφημ. «Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ», φ. 7, 21 Σεπτ. 1932, Λαμία].

³⁵ εφ. «Η ΛΑΜΙΑΚΗ», 26 Φεβρουαρίου 1925, Λαμία.

³⁶ εφ. «Η ΕΠΑΡΧΙΑ», 24 Σεπτεμβρίου 1931, Λαμία.

³⁷ Έλεγαν τότε : «Θέλεις κάποιο εξάρτημα ή εργαλείο; Τράβα στον Ιωσήφ και θα στο φτιάξει» !!

³⁸ Η κόρη του Επαμεινώνδα Παναγιωτίδη που είχε το όνομα Επαμεινώνδεια (1898-1984), παντρεύτηκε το στρατιωτικό και φαρμακοποιό Νικόλαο Κάιλα και πήρε την οικία αυτή ως προίκα.

³⁹ Δόθηκε ως προίκα στο γιατρό-χειρουργό Παναγιώτη Βακαλόπουλο (1899-;) από τη Βελήτσα Λοκρίδας, που το 1931 παντρεύτηκε την Αλέξανδρα Χατζηρρήγα. [εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, 14-7-1931, Λαμία]

⁴⁰ Ήταν ο μακροβιότερος δήμαρχος Λαμίας το 19ο αι., με τρεις θητείες 1883-87, 1891-95 και 1895-99.

⁴¹ Έχει γραφεί ότι δωρίθηκε στο Δήμο Λαμίας, αλλά δεν είναι αληθές (βλ. εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, φ. 16, σελ. 4, 11-2-1928, Λαμία).

Η συνέχεια στο αυριανό μας φύλλο

5ο ΜΕΡΟΣ

6. Κτίριο ιδιοκτησίας Χρήστου Χατζηχρήστου (1837-1925) στην γωνία πλατεία Ελευθερίας και Σκληβανιώτου 2. Κτίστηκε τη δεκαετία 1870-80 περίπου και υπάρχει μέχρι σήμερα. Ένα τμήμα του

Το αρχοντικό του Χρ. Χατζηχρήστου (1897, Henri Turot)

(στον όροφο) ανήκει στη ΓΣΕΒΕ (στεγάζει την Ομοσπονδία Επαγγελματιών-Βιοτεχνών Φθιώτιδος).

7. Οικοδομή-κατοικία στη γωνία των οδών Κοντοπούλου και Ευαγγελίστριας 3. Πρώτος ιδιοκτήτης ήταν ο Δ. Παπακωνσταντίνου. Κτίστηκε το 1880, με εργολάβο το Γεώργιο Χαντζάκη. Αγοράστηκε και ανήκει στην οικογένεια Παντελή Κατσούδα.

8. Κτίριο πρώην Νικ. Σπηλιώτη και μετά Τέγου Σπηλιώτη (ιδιοκτησία Β. Παπαγιάννη) στα σκαλιά της πλατείας Λαού (οδός Αριστοτέλους και Ησαΐα). Κτίστηκε το 1880 και ήταν διώροφη κατοικία της οικογένειας.

9. Διώροφη οικοδομή-κατοικία στην οδό Αμαλίας 18, με αρχικό ιδιοκτήτη τον καθηγητή ή δάσκαλο του Ελληνικού Σχολείου Αλέξανδρο Μακρυναίο (1861-1933). Κτίστηκε το 1880 περίπου. Ανήκει πλέον στους κληρονόμους Β. και Α. Καλιμπάνη και Αικ. Μητσοπούλου.

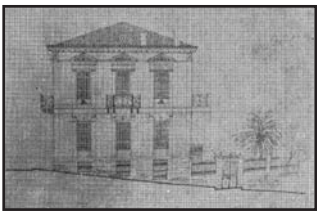
10. Διώροφη οικοδομή στην οδό Εκκλησιών 57, ιδιοκτησίας Εγκολφόπουλου. Κτίστηκε το 1880 περίπου.

11. Διώροφη οικοδομή (λόγω κλίσης του δρόμου) στην οδό Σολωμού 11, ιδιοκτησίας κληρονόμων Κων. Καρυαμπά⁴². Κτίστηκε το 1890 από τον αρχικό ιδιοκτήτη του τον Δ. Αναγνωστίδη. Είναι δύο ανεξάρτητες κατοικίες.

12. Διώροφη οικοδομή-κατοικία, ιδιοκτησίας κληρονόμων Γαλανού, στην οδό Σολωμού 12. Κτίστηκε περί το 1890. Έχει εσωτερική σκάλη.

13. Διώροφη κτίσμα ιδιοκτησίας Ευαγ. Παπαντωνίου (δυτικά της πλατείας Πάρκου). Κτίστηκε το 1880-90 με πρώτο ιδιοκτήτη τον Νικολάου. Αρχικά, το ανώγειο λειτούργησε ως ξενοδοχείο με τίτλο "La Grèce", το δε ισόγειο ήταν καταστήματα.

14. Κτίριο Σχολείου πρώην Παρθεναγωγείου Λαμίας και μετά του Γυμνασίου Αρρένων, στην οδό Υψηλάντου και Τσιριμώκου. Οικοδομήθηκε από το 1912 στη θέση όπου πριν ήταν το Μολυβδοσκεπαστο (ή Κουρσούμ) Τζαμί. Εργοστάσιος ήταν ο Σταύρος Χαραλαμπίδης. Στεγάζει πλέον το 6ο Γυμνάσιο Λαμίας.

Σχέδιο νότιας πλευράς οικίας Ελασσώνα (πλατείας Διάκου)

15. Οικία Χρήστου Ελασσώνα στην πλατεία Διάκου και οδό Καραγιαννοπούλου. Κτίστηκε το 1890. Αρχιτέκτονας ήταν ο Τ. Χ. Χέλμς⁴³ και αρχιμάστορας ο Μιχ. Μπάλλας ή Αμπελιώτης από το Βόλο (με σπουδές στο Πολυτεχνείο⁴⁴). Παρατίθεται το αρχικό σχέδιο⁴⁵ μιας πλευράς του κτιρίου. Πάντως είναι το καλύτερο δείγμα νεοκλασικής οικίας της Λαμίας. (χαρακτηρίστηκε έργο τέχνης από το ΥΠΠΟ, 1991).

16. Διώροφη οικία ιδιοκτησίας Εγκολφόπουλου στην οδό Ησαΐα 5. Κτίστηκε γύρω στο 1890.

17. Κτίριο ιδιοκτησίας κληρονόμων Ιωάν. Λεπίδα στην οδό Ρήγα Φεραίου 26 και Συγγρού. Κτίστηκε το 1890 περίπου και το ισόγειο χρησιμοποιήθηκε ως κατάστημα. Τη δεκαετία του '30 έκανε Γενικό εμπόριο - Αποικιακά, ως εταιρεία Ι. Λεπίδας - Γ. Κολλοκούθας.

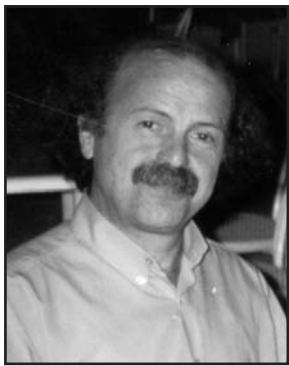
18. Διώροφη κτίριο ιδιοκτησίας Βασιλικής Καρανάσιου, στη γωνία της πλατείας Πάρκου και Καποδιστρίου 2. Κτίστηκε το 1895, για ανώγεια κατοικία και με καταστήματα στο ισόγειο. Στη γωνία παραμένει το Φαρμακείο Δασκαλοπούλου από το 1915 συνεχώς.

19. Διώροφη κτίριο ιδιοκτησίας Α. Κασαντώνη στην οδό Ησαΐα 9. Κτίστηκε στις αρχές του 20ού αι. και χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία.

20. Διώροφη κτίριο άγνωστης ιδιοκτησίας στην οδό Ρήγα Φεραίου 24, με υπόγειο. Κτίστηκε στις αρχές του 20ού αι. και χρησιμοποιήθηκε ως κατάστημα στο ισόγειο και ως κατοικία στον όροφο.

21. Ισόγειο κτίσμα με υπόγειο ιδιοκτησίας Κροντηρά, στην οδό Ρήγα Φεραίου 18. Κτίστηκε στις αρχές του 20ού αι. και τη δεκαετία του '30 χρησιμοποιήθηκε ως κατάστημα Χρυσοχοείο-Ωρολόγοποιείο των Κων. Κροντηρά - Κων. Μακραντώνη.

22. Διώροφη οικοδομή ιδιοκτησίας⁴⁶ κληρονόμων Νικ. Αθανασίου (1826-1900), στη βόρεια γωνία της οδού Καραγιαννοπούλου, πλατείας Πάρκου μέχρι την οδό Θεμιστοκλέους. Κτίστηκε στις αρχές του 20ού αι. Το γωνιακό κατάστημα στο ισόγειο ήταν

Από στοιχεία των βιβλίων των Ναών
Οι άνθρωποι που έκτισαν την προπολεμική Λαμία

Γράφει ο Κων/νος Αθ. Μπαλωμένος φυσικός

φαρμακείο του Παναγ. Τομαρά από το 1914-15 και μετά το ανέλαβε η κόρη του Ιφιγένεια μέχρι τη συνταξιοδότησή της. Το ανώγειο ήταν κατοικίες παλιότερα και γραφεία (σ' ένα τμήμα του) τώρα.

23. Διώροφη οικία ιδιοκτησίας Γ. Μουτάφη στη γωνία των οδών Εκκλησιών και Ομήρου. Κτίστηκε στην αλλαγή του αιώνα (γύρω στο 1900). Στο Μεσοπόλεμο αγοράστηκε από το στρατιωτικό γιατρό Κωνσταντίνο Μουτάφη (1898-1958). Γιος του ήταν ο επίσης γιατρός καρδιολόγος Γεώργιος Μουτάφης (1936-2002). Ανήκει στην ίδια οικογένεια.

24. Διώροφη κτίριο ιδιοκτησίας Σπ. Καρανάσιου στη γωνία των οδών Ρήγα Φεραίου 13, οδού Τζαβέλλα και οδού Συγγρού. Κτίστηκε στις αρχές του 20ού αι. Στη δεκαετία του '30, ήταν Βιβλιοχαρτοπωλείο του Θ. Παπαευθυμίου, που εξέδιδε και την εφημερίδα "Η ΕΠΑΡΧΙΑ". Ανακαινίστηκε την τελευταία δεκαετία.

25. Οικοδομή ιδιοκτησίας Βασ. Τριανταφύλλου, αρχιτέκτονα στη δυτική γωνία των οδών Ησαΐα 13 και σκαλιά της οδού Αγ. Νικολάου. Είναι διώροφη για ξεχωριστές κατοικίες. Κτίστηκε το 1902 και ανήκει στο έμπορο Μανταίο. Δόθηκε ως προικώ στο γιατρό Μαρούλη. Το 1913 αγοράστηκε από τον έμπορο-κτηματία Δημήτριο Πέτσα.

26. Κτίρια του Σιδηροδρομικού Σταθμού Λαμίας (κτίριο γραφείων, κτίριο υπνωτηρίων προσωπικού, κτίριο αποθήκης-σταθμού εμπορευμάτων). Σχεδιάστηκαν και κτίστηκαν από Γάλλους μηχανικούς της εταιρείας Batignolle (Μπατινιόλ), την περίοδο 1902-1904. Η γραμμή Στυλίδας-Λαμία λειτούργησε από το 1905.

Ο Σιδηροδρομικός Σταθμός Λαμίας και το Γραφείο Εμπορευμάτων (1904). Δεξιά μια ατμάμαξα της Στυλίδας.

27. Ισόγειο κτίριο στη βόρεια γωνία των οδών Καραϊσκάκη και Απ. Κουνούπη (στην πλατεία Λαού), ιδιοκτησίας των κληρονόμων Δημ. Αναγνωστοπούλου. Κτίστηκε το 1906 (η πρώτη οικοδομική άδεια στη Λαμία). Τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αι. ήταν εκεί το Χαρτοπωλείο-Βιβλιοπωλείο του ιδιοκτήτη.

28. Διώροφη οικοδομή ιδιοκτησίας κληρονόμων Νικ. Αθανασίου, στη νότια γωνία της οδού Καραγιαννοπούλου, πλατείας Πάρκου. Κτίστηκε το 1910 περίπου. Στα χρόνια της Κατοχής χρησιμοποιήθηκε ως τμήμα του νοσοκομείου Λαμίας.

29. Οικοδομή κληρονόμων Κωνστ. Ξηρού, στη ΒΑ γωνία των οδών Σταυριάνδου και Πατρόκλου 15. Κτίστηκε το 1910 περίπου. Από τα πρώτα που έγινε χρήση του μπετόν.

30. Κτίριο ιδιοκτησίας κληρονόμων Γαλάνη, στη ΒΔ γωνία της πλατείας Λαού και οδό Καραϊσκάκη. Κτίστηκε περί το 1910. Είναι διώροφη οικοδομή με ισόγειο κατάστημα και ανώγεια κατοικία. Τη δεκαετία του '30, στο ισόγειο, ο ιδιοκτήτης Αθανάσιος Γαλάνης είχε την ομώνυμη καπνοβιομηχανία του φτιάχνοντας σέρτικα τσιγάρα.

31. Διώροφη κτίριο με υπόγειο ιδιοκτησίας Ανδρώνου⁴⁷, στην οδό Ρήγα Φεραίου 9. Δεν είναι γνωστό πότε κτίστηκε και το ισόγειο χρησιμοποιήθηκε ως κατάστημα. Το δημιούργησε ο Ιωάννης Ανδρώνος (1845-1915) το 1871 με σιδηρικά - εργαλεία. Μετά το ανέλαβαν ο Ισιδωρος και τα αδελφία του. Ένα μέρος του μαγαζιού δόθηκε ως προικώ στην αδελφή τους, που παντρεύτηκε τον Παπαλουκά. Τρίτη γενιά ήταν ο Ιωάννης Ανδρώνος και τώρα συνεχίζει η 4η γενιά στην ίδια θέση, με αδιάλειπτη λειτουργία 143 χρόνων ζωής!

32. Ισόγειο κτίριο αδελφών Ποντικόπουλου στη γωνία των οδών Ρήγα Φεραίου 11 και Τζαβέλλα. Κτίστηκε το 1910 περίπου και διαθέτει και υπόγειο. Τη δεκαετία του '30, ήταν εκεί μεγάλο Κατάστημα Γενικού Εμπορίου των αδελφών Βασιλείου και Δημοσθένη Ποντικόπουλου.

33. Μέγαρο των Δικαστηρίων της Λαμίας, στην οδό Καποδιστρίου 10. Κτίστηκε το 1912 με δωρεά του ευεργέτη Ανδρέα Συγγρού. Εργοστάσιος ήταν ο Σταύρος Χαραλαμπίδης. Σχέδιο του Ερνέστου Τσίλλερ.

34. Κτίριο αρχικής κατασκευής και ιδιοκτησίας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, στην πλατεία Ελευθερίας (και οδό Υψηλάντου 1). Κτίστηκε την περίοδο 1924-28 και λειτούργησε το ισόγειο ως Κατάστημα της τράπεζας και στον όροφο ως κατοικία του διευθυντή του Καταστήματος της Τράπεζας. Σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Ν. Ζουμπουλίδη⁴⁸. Εργοστάσιος και κατασκευαστής του ήταν ο Αθανάσιος Γρηγορόπουλος. Μεταπολεμικά, το 1955, το κτίριο εξαγοράστηκε από το Δημόσιο και σήμερα στεγάζει την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδος.

35. Διώροφη κτίριο αρχικής ιδιοκτησίας Κωνσταντίνου Συνοδινού. Κτίστηκε στο Μεσοπόλεμο (περί το 1930) με πατώματα από μπετόν. Το ισόγειο⁴⁹ χρησιμοποιήθηκε ως κατάστημα Γενικού Ε-

μπορίου από τον ίδιο, ενώ το ανώγειο ήταν η κατοικία της οικογένειας. Ο σημερινός ιδιοκτήτης δεν είναι γνωστός.

36. Κτίριο κληρονόμων Πετρόπουλου, με πρόσωση στην πλατεία Λαού και οδό Αριστοτέλους 2. Είναι διώροφη κτίσμα, στο ισόγειο του οποίου ήταν "Η Βοστώνη", περιώνυμο καφενείο της Λαμίας και στο ανώγειο ήταν ξενοδοχείο με την ίδια επωνυμία. Στο κτίριο αυτό, από το 1930-31, λειτούργησε η Τράπεζα Λαμίας των Σπ. Πετρόπουλου και Αδελφών Παπαθανασίου. Ο Σπύρος Πέτρου Πετρόπουλος ή Πετρούλλας, διετέλεσε δήμαρχος Λαμίας.

37. Κτίριο της Επισκοπής Φθιώτιδος στην οδό Σκληβανιώτου 5. Κτίστηκε το 1932, με εργολάβο τον Παπαευθυμίου. Έγινε γενική ανακαίνιση του κτιρίου και του περιβάλλοντα χώρου το 2009-10. Μετά τη δημιουργία του Πνευματικού Διοικητικού Κέντρου της Μητρόπολης στη γωνία των οδών Αγράφων και Μεγ. Αλεξάνδρου, το κτίριο της Επισκοπής αποτελεί πλέον μόνον κατοικία του τοπικού Επισκόπου.

38. Διώροφη κτίριο ιδιοκτησίας της πρώην Εμπορικής⁵⁰ Τράπεζας, στην οδό Ρήγα Φεραίου 9. Κτίστηκε στο Μεσοπόλεμο (γύρω στο 1930).

39. Ισόγειο κτίριο ιδιοκτησίας Ζαγκοβά, στην οδό Ρήγα Φεραίου 7. Δεν είναι γνωστός ο χρόνος κατασκευής του. Λειτούργησε ως κατάστημα.

40. Ισόγειο κτίριο άγνωστης ιδιοκτησίας στη γωνία των οδών Κολλοκοτρώνη και Δημοσιούλη. Δεν είναι γνωστός ο χρόνος κατασκευής του.

41. Διώροφη υπερυψωμένο κτίριο ιδιοκτησίας Αθανασίας Μίχου, στη ΒΔ γωνία των οδών Μακροπούλου και Αιωνίων. Κτίστηκε γύρω στο 1930.

42. Κτίριο ιδιοκτησίας Α. Ιωσήφ, στην οδό Όθωνος 67. Είναι διώροφη οικία με υπόγειο. Κτίστηκε το 1930 περίπου από την οικογένεια Χρηστίδη. Κληρονομήθηκε από την κόρη του Νικ. Ιωσήφ. Είναι τυπικό δείγμα αστικής κατοικίας.

43. Ισόγεια οικία στη ΒΔ γωνία των οδών Μακροπούλου και Σκληβανιώτου, που ανήκε στους κληρονόμους Παπαθανασίου. Πρέπει να κτίστηκε στις αρχές του 1930 και χρησιμοποιήθηκε ως κατοικία. Ο Παπαθανασίου⁵¹ ήταν ιδιοκτήτης του καφενείου και ξενοδοχείου "Πανελλήνιον" στην πλατεία Ελευθερίας. Την τελευταία δεκαετία του 20ού αι. στέγασε εκεί το Δημοτικό Ωδείο Λαμίας.

9. Αξιόλογα κτίσματα που έχασε η Λαμία (με χρονολογική σειρά κατασκευής)

Στις δεκαετίες που πέρασαν, κυρίως στα μεταπολεμικά χρόνια, σημαντικά κτίσματα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, από την άγνοια αλλά κυρίως την απληστία του κέρδους με τη μετατροπή τους σε πολυκατοικίες, είχαν ως αποτέλεσμα να γκρεμιστούν και να χαθεί η ιστορική εικόνα της πόλης, η αποτύπωση της αρχιτεκτονικής διαδρομής της και κτίρια-ρόσημα, που την κοσμούσαν.

Στην ενότητα αυτή θα δώσουμε κάποια στοιχεία για τους χαμένους θησαυρούς της Λαμίας, που οι τοπικοί της άρχοντες όφειλαν να διαφυλάξουν, οι δε κυβερνώντες έπρεπε να προστατεύσουν με την ανάλογη νομοθεσία. Κρίμα ...

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

⁴² Ο Κωνσταντίνος Νικ. Καρυαμπάς (1888-1980) ήταν γιατρός ακτινολόγος. Το 1915 παντρεύτηκε τη Στυλιανή Δ. Αναγνωστίδου (από το χωριό Δερβέν Καρυά) παίρνοντας ως προικώ το ακίνητο αυτό.

⁴³ Με το ίδιο επώνυμο υπήρξε ο Αναστάσιος Χέλμς, αρχιτέκτονας, απόφοιτος της Ecole Speciale του Παρισιού, ο οποίος σχεδίασε και το 1924 οικοδομήθηκε το Μέγαρο Μαξίμου στην Αθήνα. Δεν είναι γνωστό αν είχαν συγγενική σχέση.

⁴⁴ Θυμίζουμε ότι η Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου ιδρύθηκε το 1917. Υπήρχαν όμως Έλληνες αρχιτέκτονες σπουδαγμένοι στο εξωτερικό. Μετά το 1922 οι διπλωματούχοι αρχιτέκτονες του ΕΜΠ ανέλαβαν έργο. Επιπλέον το 1923 ιδρύθηκε το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου) με αιρετή Διοίκηση, που αποτελεί και όργανο των Μηχανικών.

⁴⁵ Το αρχικό σχέδιο σε σύγκριση με το τελικό αποτέλεσμα έχει ελάχιστα λεπτομέρειες και αποδεικνύει ότι κατά την κατασκευή ο αρχιτέκτονας ή ο αρχιμάστορας πρόσθεταν πολλά επιπλέον στοιχεία. Επίσης διακοσμητικά στοιχεία (γλυπτά, τοιχογραφίες, κλπ.) πρόσθεταν και ξένοι τεχνίτες ή καλλιτέχνες (π.χ. Ιταλοί) σε οικίες όπως του Τσάλη, του Πλάτη, του Ξηρού, κ.ά.

⁴⁶ Ως ιδιοκτήτες αναφέρονται οι : Ταξιαρχόπουλος, Τομαρά και Αθανασίου [Βασ. Μάργαρη : "Φθιώτιδα-Λαμία", σ. 164, έκδ. Πολυδωγός, 2000, Λαμία]

⁴⁷ Εκτός από την ιδιοκτησία Ανδρώνου, αναφέρεται και αυτή του Στασινού, που τις τελευταίες δύο δεκαετίες λειτουργεί ομώνυμο κατάστημα.

⁴⁸ Ήταν τότε προϊστάμενος του αρχιτεκτονικού τμήματος της Εθνικής Τράπεζας. Την περίοδο αυτή έγιναν μελέτες για πολλά υποκαταστήματα στην επαρχία μεταξύ των οποίων και της Λαμίας το 1924. Στις προκαταρκτικές αποτυπώσεις είχε συμμετοχή και ο αρχιτέκτονας Α. Σ. Μπαλάνος.

⁴⁹ Το 1938 στέγασε το Ωδείο Λαμίας.

⁵⁰ Η Εμπορική τράπεζα στις αρχές του 2014 εξαγοράστηκε από την Alpha Bank.

⁵¹ Οι αδελφοί Παπαθανασίου ήταν τρεις : Νικόλαος, Κωνσταντίνος και Παναγιώτης (1893-1980). Από τη δεκαετία του '30, μαζί με το Σπύρο Πετρόπουλο, ίδρυσαν την Τράπεζα Λαμίας (ο κόσμος την έλεγε Τράπεζα Πετρούλλα).

Η συνέχεια στο φύλλο της Τετάρτης

6ο ΜΕΡΟΣ

1. Μέγαρο Χρήστου Τσάλλη στην πλατεία Διάκου. Κτίστηκε στα μέσα του 19ου αι. Περί το 1920 αγοράστηκε από τον έμπορο και μετά βιβλιοπώλη Γεώργιο Ποντικόπουλο. Το 1970 γκρεμίστηκε και στη θέση του οικοδομήθηκε το Ξενοδοχείο⁵² "Σαμαράς".

2. Διώροφο νεοκλασικό Αθαν. Στεδόπουλου στη ΒΑ γωνία των οδών Καραγιαννοπούλου και Βύρωνος. Κτίστηκε το 1860. Κατεδαφίστηκε το 1981.

3. Μέγαρο Κωνσταντίνου Τσάλλη, στην οδό Μακροπούλου 55 και Τσιριμώκου. Κτίστηκε το 1870 και ήταν το μεγαλύτερο αρχοντικό της πόλης. Το 1881 φιλοξένησε το βασιλιά Γεώργιο Α'. Στα αποκαλυπτήρια του ανδριάντα του Αθαν. Διάκου, το 1903, φιλοξένησε για δεύτερη φορά τη βασιλική οικογένεια. Στη διάρκεια της Κατοχής στέγασε σχολεία. Κατεδαφίστηκε τη δεκαετία του '80.

4. Διώροφη κατοικία Αθανασίου Γιαννούκου, μεγαλημπόρου, στη ΝΔ γωνία των οδών Διάκου και Πατρόκλη. Κτίστηκε τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αι. Κατεδαφίστηκε το 1979.

5. Διώροφο νεοκλασικό (αρχοντικό) του εμπόρου οίνων Αυγίου, στην οδό Υψηλάντου, απέναντι από το Δημοτικό Θέατρο Λαμίας. Κτίστηκε το 1890. Αγοράστηκε το 1917 από τον Κωνστ. Γκλέτσο και ήταν κατοικία μέχρι και τον απόγονό του Απόστολο Γκλέτσο, δικηγόρο.

6. Οικοδομή-κατοικία στην οδό Ανδρούτσου 32. Κτίστηκε γύρω στο 1890. Ανήκει στους κληρονόμους Βαϊδη-Τσιλιόπουλου.

7. Μέγαρο Δημητριάδου⁵³, ιδιοκτησία του ζεύγους Δημητρίου και Αθηνάς Δημητριάδου, στην οδό Αινιάνων. Κτίστηκε στα τέλη του 19ου αι. Μετά το θάνατο της Αθηνάς (1-11-1956), με διαθήκη της το κληροδότησε στο Δήμο Λαμίας, για να στεγάσει Παιδαγωγική Ακαδημία με την επωνυμία "Δημητριάδεις". Λόγω όμως της εγκατάστασής και λειτουργίας της Παιδαγ. Ακαδημίας Λαμίας, το 1971, με απόφαση του Πολυμελούς Πρωτ. Αθηνών το ακίνητο διατέθηκε για άλλο σκοπό, δηλ. σε νέο κτίριο να στεγαστούν το "Δημητριάδειο Μουσείο Λαμίας" και η "Τράκειος Δημόσια Βιβλιοθήκη Λαμίας". Η παλιά ετοιμόρροπη οικία-μέγαρο κατεδαφίστηκε και στο νέο πολυώροφο κτίριο στεγάστηκαν η Δημοτική Πινακοθήκη "Κοντόπουλος", το Ιστορικό Αρχείο Λαμίας (ΓΑΚ) και επιπλέον έγινε αίθουσα Συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου Λαμίας.

8. Κτίριο Θεάτρου γνωστού με το όνομα "Πάνειον"⁵⁴. Η κατασκευή του άρχισε το 1898, αλλά δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. Ο αρχιτέκτων που το σχεδίασε δεν είναι γνωστός, αλλά η σχεδιάσή του είχε αναγεννησιακά χαρακτηριστικά. Το 1928 (με δήμαρχο Λαμίας

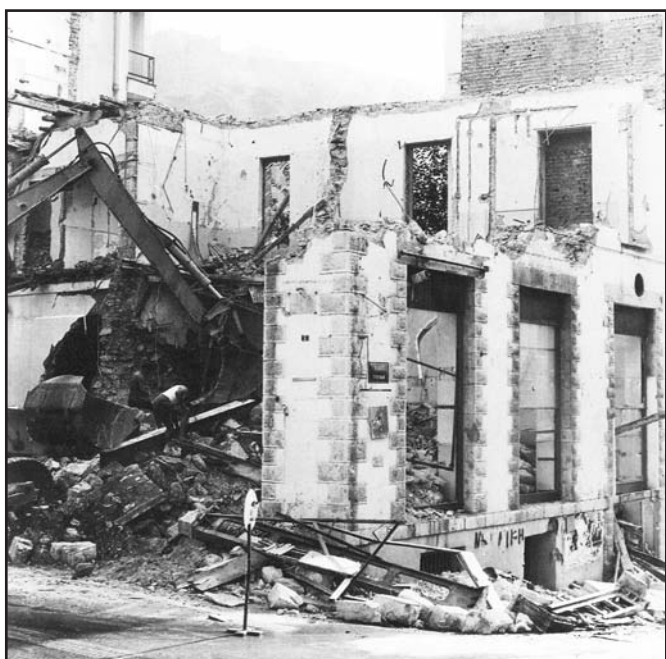
Φωτογραφία του ημιτελούς κτιρίου του Θεάτρου "Πάνειον" (1935)

τον Ιωάν. Μακρόπουλο) έγινε ανασχεδίαση του Θεάτρου από τον αρχιτέκτονα Χ. Σαδούκα και το συμπολίτη μας τότε νεαρό αρχιτέκτονα Κίμ. Λάσκαρη. Δεν πραγματοποιήθηκε. Το 1939 έγινε άλλη μία προσπάθεια με νέα μελέτη από τον αρχιτέκτονα Κακούρη, που δεν παραδόθηκε ποτέ λόγω του πολέμου του '40. Το ημιτελές κτίριο του θεάτρου κατεδαφίστηκε⁵⁵ στο τέλος του 1957.

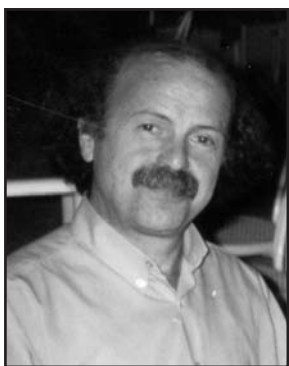
9. Ισόγειο πολυγωνική κατοικία στην οδό Έσθιν, ιδιοκτησίας του μεγαλημπόρου Βασιλείου Ποντικόπουλου. Κτίστηκε στις αρχές του 20ού αι. Ήταν αρχιτεκτονικό κομψοτέχνημα.

10. Διώροφη οικία ιδιοκτησίας Κ. Γραμμάτου, στη γωνία των οδών Όθωνος και Αμαλίας. Κτίστηκε στις αρχές του 20ού αι. Στη διάρκεια της Κατοχής ήταν εκεί τα Γραφεία Επισιτισμού.

11. Διώροφο κτίσμα ιδιοκτησίας Μαυρίκα, του συμβολαιογράφου, στην οδό Όθωνος. Ήταν κτίριο των αρχών του 20ού αι., είχε ισόγειο για καταστήματα και ανώγειο κατοικία. Προπολεμικά στέγαζε τα γραφεία της Κοινωνικής Πρόνοιας.

Κατεδάφιση κτιρίου Ξενοδοχείου ΑΧΙΛΛΕΙΟΝ (Ιούν. 1981)

Γράφει ο
Κων/νος Αθ. Μπαλωμένος
φυσικός

σταθμό εξυπηρετούσε πολύ. Τη δεκαετία του '30, το είχε αναλάβει ο Βασίλειος Μαθιάμος. Στην Κατοχή στέγασε την ιταλική και μετά γερμανική διοίκηση. Μετά στέγασε τη Σχολή Παναγιωτόπουλου, την Εμπορική Σχολή, το Οικονομικό Γυμνάσιο και το 5ο Γυμνάσιο. Κατεδαφίστηκε για πολυώροφο κτίριο.

15. Διώροφη οικία του εμπόρου Ιωάννη Λεπίδα στη ΒΑ γωνία των οδών Σατωβριάνδου και Παπακυριαζή. Μεταπολεμικά, χρησιμοποιήθηκε ως Νευρολογική Κλινική του γιατρού Δημ. Ντούμα.

16. Οικία στη ΝΑ γωνία των οδών Παλαιοιόγγου και Λεωσθένους-Δεδούση, ιδιοκτησίας Αλέξ. Βουλγαράκη (1844-1930), συνταγματάρχη. Κτίστηκε το 1890. Διέθετε μεγάλο οικόπεδο που δωρίθηκε για την ανέγερση του Ι. Ν. Αγίου Δημητρίου.

17. Διώροφο νεοκλασικό κτίριο στην οδό Βύρωνος 14. Σ' αυτό στέγασε την Παθολογική Κλινική του ο γιατρός Νικ. Αναστασίου, από το 1936. Η ιδιοκτησία του ανήκε - πολύ πιθανά - στους αδελφούς Θεμιστοκλή και Χρήστο Σκουτέλη (γιατρούς). Μεταπολεμικά, στη θέση του οικοδομήθηκε πολυώροφη κλινική των αδελφών Σκουτέλη.

18. Διώροφη κατοικία στην οδό Όθωνος με αρχική ιδιοκτήτρια την Ευφροσύνη Αθανασίου.

19. Νεοκλασικό κτίσμα στην οδό Αινιάνων, ιδιοκτησίας των αδελφών Γραμματικά. Κτίστηκε στην αλλαγή του αιώνα (από 19ο στον 20ό) από τον ίδιο αρχιτέκτονα και εργολάβο που έκτισε αυτό του Χρ. Ελσάσωνα. Κατεδαφίστηκε το 1978.

20. Νεοκλασικό κτίριο στη γωνία των οδών Κοραή και Αινιάνων, ιδιοκτησίας Κλεοπάτρας Ρεντίνα. Είχε δωριθεί στο Ορφανοτροφείο Θηλέων Λαμίας.

21. Διώροφο κτίσμα ιδιοκτησίας Ζαχαροπούλου, στη γωνία των οδών Διάκου και Βασακάρη 2.

22. Διώροφη κατοικία ιδιοκτησίας Χρήστου Μόσχου, γυμναστή. Βρισκόταν στην οδό Διάκου (δίπλα στο προηγούμενο). Δόθηκε ως προικώ στην κόρη του, που παντρεύτηκε τον Απόστολο Χορμόβα, τραπεζικό. Μετά από πυρκαγιά, κατεδαφίστηκε κι έγινε πολυώροφο κτίριο.

23. Κτίριο του "Ελσάσωνειου" Νοσοκομείου⁵⁶ Λαμίας στην οδό Αθηνών 38. Κτίστηκε την περίοδο 1905-10. Λειτουργήσε την περίοδο 1911-1933, οπότε έκλεισε. Το 1939 στεγάστηκαν εκεί οι Έλληνες πόντιοι πρόσφυγες από τη Ρωσία. Στις αρχές της δεκαετίας του '60, το γκρεμίσαν. Στη θέση του έγινε ισόγειο κτίσμα που στεγάζει το Β' Παιδικό Σταθμό Λαμίας.

24. Διώροφο κτίσμα-κατοικία στην πλατεία Διάκου και αρχή της οδού Καραγιαννοπούλου, ιδιοκτησίας Βασιλείου Τσώνη, γιατρού. Κτίστηκε το 1915 και ήταν κατοικία της οικογένειας. Η γυναίκα του γιατρού η Αλεξάνδρα ήταν αδερφή των Μακροπουλαίων.

Αριστερά το Καφενείο (κάτω) και Ξενοδοχείο (άνω)
ΤΟ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ (φωτ. 1930)

25. Αρχοντικά της οικογένειας Καρακαντά⁵⁷ στα σκαλιά της οδού Δυοβουνιώτου προς τον Άγιο Λουκά. Έχουν μείνει οι δύο πετρόκτιστες αυλόπορτες, με δίφυλλες ξύλινες πόρτες, ενώ τα υπόλοιπα κτίσματα δεν υπάρχουν εδώ και δεκαετίες.

26. Διώροφο κτίριο στην πλατεία Ελευθερίας, ιδιοκτησίας των αδελφών Παπαθανασίου. Στέγαζε στο ισόγειο το καφενείο και στον όροφο το Ξενοδοχείο "Πανελλήνιον". Κτίστηκε το 1929-30 από τον εργολάβο Αθαν. Γρηγορόπουλο. Στους χώρους του δόθηκαν δεξιώσεις, χοροεπιδείξεις και ο καθιερωμένος κοσμικός ετήσιος χορός του "Μουσικού Συλλόγου Λαμίας", που συγκέντρωνε την ανώτερη αστική τάξη της πόλης. Επίσης δόθηκαν θεατρικές παραστάσεις από αθηναϊκούς θιάσους, κινηματογραφικές

Από στοιχεία των βιβλίων Οι άνθρωποι που έκτισαν

προβολές και μουσικές βραδιές τόσο από Λαμιώτες μουσικούς (όπως οι αδελφοί Γκόληφ) όπως και από άλλα μέρη. Μεταπολεμικά στη θέση του κτίστηκε ως αίθουσα του κινηματογράφου "Rex" και λειτούργησε για πολλά χρόνια, μέχρι την κατεδάφιση.

27. Διώροφο κτίριο δίπλα στο προηγούμενο. Δεν είναι γνωστή η ιδιοκτησία αυτού. Στα μεταπολεμικά χρόνια στη θέση του έγινε αίθουσα του κινηματογράφου "Τιτάνια".

28. Διώροφο κτίριο-κατοικία ιδιοκτησίας Ντρούκα, στη ΒΑ γωνία των οδών Μάρκου Μπότσαρη και Νικηφ. Ουρανού. Κατεδαφίστηκε⁵⁸ αρχές του 2014.

29. Κτίρια της Δημοτικής Αγοράς Λαμίας. Εγκαινιάστηκε το 1937 και λειτούργησε από το 1938. Στη γωνία των οδών Όθωνος και Αγ. Νικολάου κατασκευάστηκαν 50 μικρά καταστήματα. Το έργο ανέλαβε ο μηχανικός Ιωάν. Κοτορός. Η εγκατάλειψή της από τα μέσα της δεκαετίας του '60 και μετά, χωρίς συντήρηση και ανακαίνιση, έφεραν την απαξίωση. Το 2006 (με δήμαρχο το Γ. Κοτρωνιά) γκρεμίστηκαν τα μεσαία κτίσματα (τα 24 μικρά καταστήματα) και το 2011 ολοκληρώθηκε η κατεδάφιση. Ο χώρος έγινε δωρεάν πάρκιν για αυτοκίνητα και παραμένει.

10. Άλλα αξιόλογα κτίσματα στη Λαμία

Υπάρχουν κάποια - κατά τη γνώμη μας - αρκετά σημαντικά κτίσματα της Λαμίας, με κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά από πλευράς κατασκευής, χρήσης, αλλά και ιστορικής αποτύπωσης. Με τα κριτήρια αυτά θα καταγραφούν και αφού κριθούν από τους πιο ειδικούς, μπορούν να προταθούν για να κριθούν ως διατηρητέα ή ως αξιοποιήσιμα από την τοπική κοινωνία μέσω της αυτοδιοίκησης (που πρέπει να αποκτήσει τον πολιτιστικό και ιστορικό της ρόλο στην ταυτότητα της πόλης). Η καταγραφή θα γίνει με τον ίδιο συνοπτικό τρόπο, όπως σε προηγούμενες ενότητες. Φυσικά, μπορούν να προστεθούν κι άλλα, που τώρα διαφεύγουν από τη σκέψη μας.

1. Διώροφη οικία ιδιοκτησίας Στεφοπούλου, στην οδό Ησαΐα 9. Κτίστηκε το 1864 (όπως γράφει στην είσοδο). Έχει συντηρηθεί και αναπαλαιωθεί μετά το έτος 2000.

2. Διώροφα κτίρια ιδιοκτησίας Κων. Μπούκα, μηχανικού, στη γωνία των οδών Ρήγα Φεραίου και Θεμιστοκλέους). Είναι 2-3-διαμερή κτίρια κολλημένα μεταξύ τους, με καταστήματα στο ισόγειο και κατοικίες στον όροφο, που είχαν είσοδο από την οδό Θεμιστοκλέους.

3. Ισόγειο κτίριο ιδιοκτησίας κληρονόμων Κωνστ. Κρόκου, στην ανατολική γωνία των οδών Όθωνος και Κολοκοτρώνη. Τη δεκαετία του '30 εκεί στεγάστηκε το Δημόσιο Ταμείο. Για αρκετές δεκαετίες ήταν κατάστημα με εδώδιμα.

4. Κτίριο ιδιοκτησίας Κοτορού στην οδό Διάκου και Βασακάρη.

5. Κτίριο πρώην Στρατηγείου Κεντρικής Ελλάδος στην οδό Ρήγα Φεραίου 3. Εδώ και αρκετές δεκαετίες λειτουργεί ως Στρατιωτική Λέσχη αξιωματικών Λαμίας.

6. Ισόγεια οικία στην οδό Μακροπούλου 112, άγνωστης ιδιοκτησίας.

7. Διώροφο κτίριο⁵⁹ ιδιοκτησίας Χονδρογιάννη, στη γωνία των οδών Λεωνίδου 59 και Προμηθέως. Το ανώγειο ήταν κατοικία της οικογένειας και στο ισόγειο είχε πριονοκορδέλες και έκανε εμπόριο ξυλείας και δασικών προϊόντων. Τώρα το ισόγειο κατάστημα είναι ενοικιασμένο.

8. Διώροφη οικία στην οδό Παπαποστόλου 23 και Νοταρά ιδιοκτησίας Ευαγγελίας Πρέντζα. Έχει ανακαινιστεί.

9. Κτίριο ιδιοκτησίας κληρονόμων Στεφοπούλου, στην πλατεία Πάρκου και γωνία Σατωβριάνδου 2. Από το 1866 περίπου ο Ευθύμιος Στεφόπουλος ίδρυσε ποτοποιείο. Το ανέλαβε μετά ο γιος του Γεώργιος, που το μετέφερε στη σημερινή θέση (ιδιόκτητο). Συνέχισαν οι Αφοί (Σωτήριος και Ευθύμιος) Στεφόπουλος και τώρα είναι η τέταρτη γενιά. Το καλοκαίρι του 2011, το εμπόριο ποτών μεταφέρθηκε σε άλλη θέση και το κτίριο αυτό ενοικιάστηκε.

10. Διώροφο στενόμακρο πετρόκτιστο κτίριο (δίπλα στο προηγούμενο) της δεκαετίας 1920-30, αρχικής ιδιοκτησίας Δημ. Αλεξίου. Οι τωρινοί ιδιοκτήτες δεν είναι γνωστοί. Χρησιμοποιήθηκε ως κατάστημα του συνεταιρισμού "Αδελφωσύνη" την περίοδο 1934-1940, για εμπόριο χονδρικής πωλήσεως σε μικροεμπορική. Τώρα το ισόγειο λειτουργεί ως κατάστημα, ενώ το ανώγειο δεν χρησιμοποιείται.

Το κτιριακό συγκρότημα των μύλων Κρόκου-Μουζέλη (φωτ. '80)

11. Μύλοι (ο κόσμος τα έλεγε Μύλια) Κρόκου-Μουζέλη στο τέρμα της οδού Έσθιν. Είναι μεγάλα βιομηχανικά κτίρια, με μεταγενέστερες προσθήκες. Τα μεγάλα κτίρια των μύλων αυτών πρέπει να έγιναν μετά το 1901, το έτος που αγοράστηκαν τα ακίνητα

των Ναών

την προπολεμική Λαμία

στην περιοχή αυτή. Μετά το 1921 και την εκποίηση της περιουσίας Κων. Αγαθοκλή, το εργοστάσιο και τα παραρτήματά του αγοράστηκαν από τους Κων. Κρόκο και αδελφούς Μουζέλη. Στο Μεσοπόλεμο (και ιδιαίτερα τη δεκαετία του '30) βελτίωσαν τα μηχανήματα με πολλούς αυτοματισμούς και παρήγαγαν 30-40 τόνους άλευρα την ημέρα. Οι Μύλοι διέθεταν και 2 πετρελαιομηχανές με γεννήτριες για ηλεκτροπαραγωγή. Στα μεταπολεμικά χρόνια έφθινε η λειτουργία τους και τελικά έκλεισαν. Τα κτίρια παραμένουν στους ιδιοκτήτες χωρίς αξιοποίηση.

12. Διώροφη κατοικία ιδιοκτησίας Νικολάου Ελ. Δασκαλοπούλου, φαρμακοποιού, στη γωνία των οδών Λεωσθένους-Δεδούση και Χαντζοπούλου. Κτίστηκε το 1932, από τον εργολάβο Α-θαν. Γρηγορόπουλο.

13. Πολυώροφο κτίριο στη ΝΔ γωνία των οδών Λεωσθένους-Δεδούση και Χαντζοπούλου. Κτίστηκε το 1952, από τον εργολάβο Αθαν. Γρηγορόπουλο. Ήταν ιδιοκτησία του Γεωργίου Δερβενούλη (1908-1960), γιατρού και στέγασε την Ιδιωτική του Κλινική "Οι Άγιοι Ανάργυροι". Είναι ιδιοκτησία των απογόνων Δερβενούλη. Παραμένει κλειστή.

14. Κτίρια παιδιών αποθνήκων της Ενώσεως Γεωργικών Συνεταιρισμών Λαμίας (στην οδό Δερβενακίων). Μετά τη μεταφορά των εγκαταστάσεων στην περιοχή Δαμάστας (το εκκοκιστήριο βάμβακος) τα κτίρια μένουν αναξιοποίητα. Αποτελούν ιδιοκτησία της Ε.Γ.Σ. Λαμίας. Δεν έχει καθόλου επιμεληθεί το κτίσιμό τους, αλλά ίσως αξιοποιηθούν οι μεγάλοι χώροι που διαθέτουν.

15. Κτίριο του Κέντρου Παιδικής Μέριμνας Αρρένων Λαμίας (πρώην Ορφανοτροφείου Αρρένων) στην οδό Σμύρνης 25. Θεμελιώθηκε⁶⁰ την 1-10-1933 από το Λαμιώτη υπουργό Προνοίας και Αντιλήψεως Ι. Μακρόπουλο. Τα σχέδια του κτιρίου ανέλαβε ο αρχιτέκτων Φωτιάδης⁶¹. Προβλεπόταν για 2 Ορφανοτροφεία Αρρένων και Θηλέων με προϋπολογισμό τότε 2,5 εκατομ. δραχ. Από το 1938 άρχισε τη λειτουργία⁶² του ως Ορφανοτροφείο Αρρένων και συνεχίζει μέχρι τις μέρες μας.

- Στην ευρύτερη (Καθηκρατική) Λαμία

1. Έπαυλη "Μέρλιν", στην περιοχή Αγίας Παρασκευής Μεγάλης Βρύσης. Κτίστηκε στα μέσα του 19^{ου} αι. από τον Ανδρέα Φαρδή (-1875), πρώτο ιδιοκτήτη του τσιφλικιού. Ήταν κατοικία και των επόμενων ιδιοκτητών Μέρλιν και Στεργιόπουλου-Γόγκα. Τις τελευταίες δεκαετίες λειτουργεί ως χώρος ψυχαγωγίας.

2. Συγκρότημα κτιρίων Φραντζόμυλου. Ανήκουν στο Δήμο Λαμίας. Κάποια κτίρια έχουν επισκευασθεί, κάποια άλλα όχι. Το κυρίως κτίριο του μύλου δεν έχει πλήρως αποκατασταθεί. Επίσης δεν έγινε τίποτα με τον μηχανολογικό εξοπλισμό του, τη λειτουργία της μεγάλης φτερωτής, τη μετάδοση της κίνησης, κλπ. Ο περιβάλλων χώρος θέλει διαμόρφωση.

3. Εγκαταστάσεις του παλιού εργοστασίου Ασετιλίνης Γοργοποτάμου. Υπάρχουν τα πετρόκτιστα κανάλια, οι κτιστοί υδροφράκτες με μεταλλικές πόρτες, το κτίριο ηλεκτροπαραγωγής, φτιαγμένα από Ιταλούς τεχνίτες από το 1907. Με μικρό κόστος μπορούν να συντηρηθούν, να συμπληρωθούν σε ό,τι χρειάζεται και να επαναλειτουργήσει με όφελος την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (όχι βέβαια να παράγει ασετυλίνη). Υπάρχουν και δευτερογενείς ωφέλειες.

Επίλογος

Η σκέψη για τη δημιουργία αυτής της εργασίας είχε προηγηθεί και ένα μέρος της είχε ήδη αρχίσει, όταν ο φανατικός Λαμιώτης κ. Θωμάς Γ. Χόνδρος, αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Μηχανολόγων & Αεροναυπηγών Μηχανικών που Πανεπιστημίου Πατρών, μου ζήτησε τη συμβολή στο ίδιο θέμα. Του το υποσχέθηκα και φυσικά τήρησα το λόγο μου. Δυστυχώς τα υπάρχοντα στοιχεία είναι περιορισμένα για τον όγκο και τη χρονική διάρκεια του θέματος. Προήλθαν από τα βιβλία Αποβιώσεων των Ι. Ναών της Λαμίας. Ευτυχώς, βρέθηκαν και κάποια επιπλέον ονόματα μηχανικών από την Βιβλιοθήκη-Τεκμηρίωση του ΤΕΕ.

Στα προπολεμικά χρόνια, οι άνθρωποι της οικοδομής ήταν κυρίως εμπειροτέχνες και προέρχονταν από μέρη που είχαν πέτρα (πετράδες ή κουδαρέοι). Αυτοί σχημάτιζαν ομάδες και από την άνοιξη μέχρι το φθινόπωρο γύριζαν στην Ελλάδα, πτυάχνοντας σπίτια, γεφύρια, κ.ά. Αυτοί μετά επέστρεφαν στην πατρίδα τους. Έτσι εξηγείται γιατί ο αριθμός των ανθρώπων της οικοδομής που βρέθηκε είναι σχετικά μικρός. Οι ντόπιοι έμαθαν την τέχνη απ' αυτούς και στις επόμενες δεκαετίες εκτελούσαν οικοδομικές εργασίες στην περιοχή μας. Το νέο υλικό, το σκυρόδεμα, σύντομα κυριάρχησε στα τελευταία χρόνια του Μεσοπολέμου, η δε μεταπολεμική ανοικοδόμηση της χώρας μας στηρίχθηκε σ' αυτό, φθάνοντας και την υπερβολή (σε χρήση και σε αισθητική).

Κλείνοντας, οφείλω και ασμένως αποδίδω ευχαριστίες στον κ. Βαγγέλη Καμαριωτάκη, υπεύθυνο της Βιβλιοθήκης και Τεκμηρίωσης του ΤΕΕ, που μου παρέσχε άμεσα υλικό, από το ψηφιοποιημένο αρχείο του Επιμελητηρίου. Επίσης στην αρχιτέκτονα μηχανικό κα Αγγελική Τριανταφύλλου, που - με ζήλο - διέθεσε χρόνο για υποστήριξη της προσπάθειας. Στο μηχανικό κ. Δημήτριο (Τάκη) Πενταγιώτη, που έφερε με τη μνήμη του ονόματα και περιγραφές από τον κόσμο των μηχανικών στα μεταπολεμικά χρόνια μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες. Στην αρχιτέκτονα κα Φιορίνα Σίμου, που - παρά το βαρύ πένθος της για τον πρόσφατο χαμό (28-2-2014) του καλού της Βασίλη - δέχτηκε να μας μεταφέρει τη γνώση της στο θέμα μας, εφόσον υπηρετήσει στις Τεχνικές Υπηρεσίες του νομού. Με την ευκαιρία θα 'θελα η εργασία αυτή να αφιερωθεί στη μνήμη του Βασίλη Σίμου, τον οποίο είχα και καθηγητή Τεχνικών στο Γυμνάσιο Αρρένων Λαμίας.

Το όμορφο αισθητικά αλλά και ανθεκτικό στο χρόνο αποτέλεσμα των προπολεμικών κτιρίων της Λαμίας, το οφείλουμε στους αρχιτέκτονες και μηχανικούς, αλλά σε σημαντικό επίσης βαθμό και στους αρχιμάστορες-εργολήπτες της εποχής εκείνης. Επίσης και η συμβολή των άλλων επαγγελματιών τεχνιτών (κτιστών, οικοδόμων, ασβεστοποιών, ξυλουργών, σιδηρουργών, κλπ.) πρέπει να χαρακτηριστεί πολύ σημαντική, εφόσον υλοποίησε τη σχεδίαση των μηχανικών και εργολάβων.

Τούτη η προσπάθεια θέλει να τιμήσει αυτούς τους γνωστούς αλλά και τους άγνωστους δημιουργούς (στο βαθμό που μας επιτρέπουν τα υπάρχοντα στοιχεία) της Λαμίας που ξέραμε. Επιπλέον όμως είναι αναγκαία συμβολή στη γνώση από τις νεότερες γενιές.

Βιβλιογραφία - Ιστοσελίδες - Αναφορές

- Βιβλία Ι. Ναών Λαμίας (Αγ. Θεοδώρων, Αγ. Νικολάου, Παν. Δέσποινας, Ευαγγελίστριας, Αγ. Δημητρίου).
- Μητρώα μελών του Τ.Ε.Ε. (ετών 1938 και 1949).
- Συμβόλαιο 8903/1η Οκτωβρίου 1900, του συμβολαιογράφου Λαμίας Δημ. Ρέντζου.
- εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, ετών 1927-1940, Λαμία.
- Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια.
- <http://www.catisart.gr/>
- <http://www.anelixi.org/oikologiki-arxitektoniki/domisi-pilou>
- περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1980, 2001, Λαμία.
- Βασίλη Α. Μάργαρη : "Φθιώτιδα-Λαμία", σ. 161-170, έκδ. ΠΟΛΥΟΔΗΓΟΣ.
- Από την ιστοσελίδα <http://www.imerisia.gr/>
- Γ. Καντά, Ανδ. Καραγεώργου, Βασ. Τριανταφύλλου, Αγγ. Τριανταφύλλου : "Μελέτη Αξιολόγησης Νεοκλασικών Κτιρίων Λαμίας", ΤΕΕ Ανατολικής Στερεάς, Δεκέμβρης 1986, Λαμία.
- Αθαν. Κ. Μπαλωμένου : "Δρόμοι, Καταστήματα και Ιδιοκτησίες της Προπολεμικής Λαμίας (Δεκαετία 1930-40)", περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001, Λαμία.
- Δημ. Θ. Νάτσιου : "Οι Δήμαρχοι της Λαμίας (1836-1996)", Λαμία, 1996.
- Νικ. Δαβανέλλου : "ΛΑΜΙΑ, το χρονικό μιας πόλης", 1994, Αθήνα.
- Κωνσταν. Αθ. Μπαλωμένου: "Ελθασσώνειο Πολιτικό Νοσοκομείο Λαμίας", εφ. "ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ", σε συνέχειες στα φύλλα 17-20 Αυγούστου 2011.
- "60 χρόνια λειτουργία της Ομοσπονδίας μας (1927-1987)", έκδοση της Ομοσπονδίας Επαγγελματιών - Βιοτεχνών Φθιώτιδας, 1993, Λαμία.
- Νικ. Δαβανέλλου - Δημ. Νάτσιου : "Η παλιά Λαμία (Ιστορικό και φωτογραφικό λεύκωμα)", έκδ. του περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1982, Λαμία.
- Κωνστ. Αθ. Μπαλωμένου : "Η Βιοτεχνία-Βιομηχανία της Λαμίας στο Μεσοπόλεμο", εφ. "ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ" σε συνέχειες, από 21 έως 25 Σεπτεμβρίου 2004, Λαμία.
- Κωνσταντίνος Αθ Μπαλωμένος. : «Ηλεκτρική Εταιρία Λαμίας», περ. «Φθιωτικά Χρονικά» 24 (2003), Λαμία.
- Κωνσταντ. Αθ. Μπαλωμένου: «Εργοστάσιο Ασετιλίνης Γοργοποτάμου», εφ. "ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ", σε συνέχειες 9 έως 12 Νοεμβρίου 2004, Λαμία.
- Αθανασίου Κ. Μπαλωμένου : "Δρόμοι, Καταστήματα και Ιδιοκτησίες της προπολεμικής Λαμίας (Δεκαετία 1930-40)", περ. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 2001, Λαμία.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

⁵² Εγκαινιάστηκε στις 6-4-1974. Η κατασκευή του ολοκληρώθηκε σε 4 χρόνια.

⁵³ Σε επιστολή του, ο τότε δήμαρχος Λαμίας Απ. Κουνούπης αναφέρει ότι δεν υπήρχε χαρακτηρισμός του κτιρίου αυτού ως διατηρητέου (εφ. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ, σ. 1, 22-1-1976, Λαμία). Αντίθετα, καταγράφουμε την απόφαση κήρυξης για προστασία στο ΦΕΚ 183/Β/16-3-1967 της 5ης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων. Παρά την απόφαση αυτή, το κτίριο δεν υπάρχει πια!

⁵⁴ Κωνσταντίνου Αθ. Μπαλωμένου : «"Πάνειον" Θέατρον Λαμίας», δημοσιεύτηκε στην εφ. "ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ" σε 2 συνέχειες, στις 31-3-2011 και 1-4-2011.

⁵⁵ Στη θέση του, το 1966-67 άρχισε η κατασκευή της Θερινής Δημοτικής Σκηνής, που ολοκληρώθηκε τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '70.

⁵⁶ Κωνσταν. Αθ. Μπαλωμένου : "Ελθασσώνειο Πολιτικό Νοσοκομείο Λαμίας", στην εφ. "ΛΑΜΙΑΚΟΣ ΤΥΠΟΣ", δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στα φύλλα 17-20 Αυγούστου 2011.

⁵⁷ Ο Ανδρέας Α. Καρακαντάς (1880-1915) ήταν έμπορος. Ήταν ένορκος στη δική για το Κιλελέρ, που έγινε στη Λαμία τον Ιούνιο 1910.

⁵⁸ Πληροφορίες μου ανέφεραν ότι στο πολυώροφο κτίριο που θα αναγορευθεί στη θέση του, ο μηχανικός-εργολάβος δεσμεύτηκε ότι θα "αναπαράγει" στις όψεις της νέας οικοδομής, αξιόλογα αρχιτεκτονικά στοιχεία από το παλιό κτίριο (φουρούσια, σιδεριές μπαλκονιών, κ.ά.).

⁵⁹ Στη διάρκεια της Γερμανικής κατοχής επιτάχθηκε και στέγασε το Γερμανό διοικητή της πόλης. Στο χώρο του ξυλουργικού εργοστασίου ήταν οι στάβλοι των αλόγων της γερμανικής μεραρχίας.

⁶⁰ εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, φ. 719, σ. 1, 3-10-1933, Λαμία

⁶¹ εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, φ. 24, σ. 4, 10-3-1928, Λαμία

⁶² εφ. Η ΕΠΑΡΧΙΑ, φ. 1375, σ. 1, 31-8-1939, Λαμία.

20 και 21 Ιουνίου στη Λαμία...

Πρώτο διεθνές συνέδριο για τον Αχιλλέα

Μία κάπως ασυνήθιστη αλλά σημαντική και με πολύ υψηλούς στόχους πρωτοβουλία εκδηλώνεται στην περιοχή της Φθίας με βασικό σκοπό να βρεθούν τα ανάκτορα του μακρινού προγόνου μας, του Αχιλλέα, του αζεπέραστου πρωταγωνιστή της Ιλιάδας του Ομήρου. Το παλάτι του Αχιλλέα που βρίσκεται κρυμμένο στα ιερά χώματα της Φθίας.

Ένα πρώτο βήμα προς το σκοπό αυτό, αποτελεί το επικείμενο διεθνές συνέδριο για την 20ή και 21η Ιουνίου 2014 στη Λαμία, που διοργανώνεται από το Συμβούλιο για τον Αχιλλέα, με θέμα: «Αχιλλέας: Η πατρίδα του, η κληρονομιά του και οι διαμάχες».

Αξίζει να σημειωθεί ότι το έναυσμα για την δραστηριότητα αυτή, εδώ και αρκετά χρόνια εκπορεύεται από τις ΗΠΑ. Ο τρίτης γενιάς Ελληνο-Αμερικανός καθηγητής **James – Dimitri Brianas**, Florida Tech [πρόεδρος του Achilles Foundation], που οι ρίζες καταγωγής του από την πλευρά του παππού και της γιαγιάς του βρίσκονται στην Καρδίτσα και τα Τρίκαλα, έχει επιδοθεί εδώ και πολλά χρόνια στη μελέτη και την έρευνα κάθε πτυχής του θρυλικού ήρωα. Δεν μπορεί να δεχτεί και δεν συμβιβάζεται με την ιδέα ότι χάρις στον Γερμανό **Heinrich Schliemann** έγιναν ανακαλύψεις για τον ήλιο ήρωα του Τρωικού Πολέμου, τον Αγαμέμνονα στις Μυκήνες, αλλά και αλλού και παραμένει στο σκοτάδι και την αφάνεια το παλάτι του Αχιλλέα και του πατέρα του Πηλέα στη Φθία. Τη Φθία που τόσο πολύ δοξάστηκε από τον Όμηρο αλλά και μεταγενέστερους για τη πλούτη και το μεγαλείο της. Αξίζει να σημειωθεί ότι η σύγχρονη τεχνολογία, αλλιάζει τα δεδομένα και τον τρόπο έρευνας. Με τη χρήση ραντάρ, επί παραδείγματι, «σκανάρεται» το έδαφος σε βάθος και φωτογραφίζεται ό,τι κρύβεται κάτω από τα σημεία που μας ενδιαφέρουν. Αξιόλογοι ομιλητές θα προσεγγίσουν διάφορες πτυχές του πολυδιάστατου αυτού ζητήματος εστιαζόμενοι στην πραγματική [και όχι μυθολογική] πλευρά, που αποτελεί αντικείμενο, ενδεχομένως, άλλης διάσκεψης]. Ο επίσης Ελληνο-Αμερικανός καθηγητής της Αρχαιολογίας [Dickinson College] που ήδη πραγματοποιεί ανασκαφές στις Μυκήνες **Χριστοφίλης Μαγγίδης** την πρώτη ημέρα του συνεδρίου 20.06.2014 σε αίθουσα Αγίου Λουκά Λαμίας [Garden Restaurant] 18:30 θα πραγματοποιήσει ομιλία με τίτλο «Μυθολογία, Ιστορία και Αρχαιολογία: Ο Μυκηναϊκός κόσμος υπό το φως των πρόσφατων ανακαλύψεων και νέες κατευθύνσεις στην έρευνα», ενώ την επομένη 21.06.2014, ώρα 09:00 στο συνεδριακό κέντρο στο Κάστρο της Λαμίας συνεχίζεται το συνέδριο με πρώτη εισηγήτρια την κυρία **Μαρία – Φωτεινή Παπακωνσταντίνου**, Διευθύντρια της ΙΔ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, με θέμα: «Η μυκηναϊκή παρουσία στην κοιλάδα του Σπερχειού μέσα από τα αρχαιοελληνικά ευρήματα».

Είναι κάμποσες οι περιοχές της Φθίας όπου πιθανολογείται να κρύβονται τα ανάκτορα του Αχιλλέα: Η περιοχή Σπερχειάδας – Μακρακώμης – Αγίου Γεωργίου, το Ναρθάκιον [Λιμογάρδι], Θουμακία [Δομοκός], Μεληταία, Πελασγία, Φάρσαλα. Για κάθε μία εκδοχή θα παρουσιασθούν στοιχεία και πληροφορίες που τεκμηριώνουν την υπόθεση από αξιόλογους μελετητές, στην πορεία του Συνεδρίου:

- 09:45-10:30: Βασίλης Κανέλλος**, Εκπαιδευτικός και **Ευθύμιος Αδάμης**, καθηγητής Φιλολογίας, μέλη του Συμβουλίου για τον Αχιλλέα
Θέμα: «Ο Σπερχείος και ο Αχιλλέας».
- 10:30-11:15: Αθανάσιος Καρατόλιας**, Εκπαιδευτικός - Θέμα: «Ελλάς: Πόλη-κράτος χτισμένη στο λόφο Χτούρι επαρχίας Φαρσάλων».
- 11:15-12:00: Σπυρίδων Μπαϊκούσης**, MSc Αρχαιολόγος, Μεληταία / Φιλιαδών - Θέμα: «Η ομηρική πόλη Ελλάς: Η προέλευσή της και η σχέση της με τον Αχιλλέα και το μέλλον του Ελληνικού Έθνους».
- 12:00-12:30: Διάλειμμα.**
- 12:30-13:15: Prof. James-Dimitri Brianas**, President Achilles Foundation USA, Μέλος του Συμβουλίου για τον Αχιλλέα, με τη βοήθεια του **Γρηγόρη Γκουντόπουλου** - Θέμα: «Το μυστήριο της Φθίας του Ομήρου: Δέκα χρόνια έρευνας στη Θεσσαλία και τη Φθιώτιδα. Ο ρόλος της Αίγινας».
- 13:15-13:30: Γρηγόρης Γκουντόπουλος**, Γεωπόνος του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης - Θέμα: «Μερικά λόγια από έναν που γεννήθηκε και μεγάλωσε στα Φάρσαλα».
- 13:30-14:15: Γεώργιος Αποστολόπουλος**, Οικονομολόγος και μέλος του Συμβουλίου για τον Αχιλλέα - Θέμα: «Οικονομικές επιπτώσεις στην περιοχή της Φθίας από την έρευνα και τις μελλοντικές ανασκαφές στο Βασίλειο του Αχιλλέα. Πολιτιστικές και επιχειρηματικές συνέργειες».
- 14:15-14:30: Ιωάννης Μακρής**, Εκπαιδευτικός, Πρόεδρος του Συμβουλίου για τον Αχιλλέα - «Συμπεράσματα και μελλοντικές κατευθύνσεις».

AMERICAN PIZZA

MEΓΑΛΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Κάθε μέρα ένας τυχερός κερδίζει...
Ένα Original Hot Dog
Μία σαλάτα Chef
& μία Green Cola

Λάβετε μέρος στη σελίδα της AmerinanPizza στο Facebook...

Για λεπτομέρειες δείτε στο www.americanpizza.gr